

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

**Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie**

CHODSKÁ PÍSEŇ V HUDEBNĚ POHYBOVÝCH ČINNOSTECH

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:
PaedDr . Alena Váchová

Vypracovala:
Ivana Jeřábková

České Budějovice, 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 25. března 2012

Ivana Jeřábková

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce, PaedDr. Aleně Váchové za ochotné vedení mé bakalářské práce, za všechny její cenné rady, názory a metodické vedení práce.

Anotace

Předmětem této práce je téma „Chodská píseň v hudebně pohybových činnostech“. Práce se skládá z teoretické a praktické části. Teoretická část pojednává nejen o chodské lidové písni a jejím využití v předškolním integrovaném vzdělávání, ale také o hudebních schopnostech a hudebně pohybových dovednostech a jejich záměrném rozvíjení. Obsahem praktické části je na základě chodské písně vytvořený program hudebně pohybových aktivit a výzkumné šetření, které je zaměřeno na zjištění úrovně rytmického cítění a koordinace pohybu s rytmem hudby před a po realizaci programu. Ukázka hudebně pohybových aktivit z programu, který lze úspěšně praktikovat v mateřské škole, je přiložena na videonahrávce.

Klíčová slova

Chodská lidová píseň, hudebně pohybové aktivity, rytmické cítění, předškolní věk.

Abstract

The subject of this work is the theme „Folk Song from the Region of Chodsko in Musical and Movement Activities“. The work is divided into a theoretical part and a practical part. The theoretical part deals with folk song from the region of Chodsko and its use in integrated pre-school education, this part also refers to musical abilities and musical and movement skills and their intentional development. The practical part contains the programme of musical and movement activities based on the folk song from region of Chodsko and the research inquiry which is focused on level determination of sense of rhythm and movement and musical rhythm coordination before and after realization of the programme. The example of musical and movement activities from the programme, which can be successfully practised in nursery schools, is in the video attachment.

Key words

Folk song from the region of Chodsko, music and movement activities, sense of rhythm, preschool age.

Obsah

Úvod.....	7
TEORETICKÁ ČÁST	9
1. CHODSKO	9
2. CHODSKÁ LIDOVÁ PÍSEŇ – HISTORIE A SOUČASNOST	9
3. POSTAVY CHODSKÉHO FOLKORU.....	11
3.1 Jindřich Jindřich.....	11
3.2 Ludvík Kuba	12
3.3 Dudák Hančl	12
3.4 Antonín a Jakub Konrády.....	13
3.5 Rudolf Svačina.....	13
3.6 Karel a Jiří Frizholzové.....	14
4 SOUČASNÉ FOLKLORNÍ SOUBORY	14
5. HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU	16
5.1 Charakteristika a význam hudebně pohybových činností.....	16
5.2 Hudební schopnosti a dovednosti.....	17
5.2.1 Klasifikace a charakteristika hudebních schopností v předškolním věku.....	18
5.2.1.1 <i>Smysl pro výšku tónu a pro tonalitu</i>	18
5.2.1.2 <i>Schopnost hudební sluchové představivosti</i>	19
5.2.1.3 <i>Smysl pro rytmus</i>	19
5.2.2 Záměrné rozvíjení rytmického cítění	20
5.3 Hudebně pohybové dovednosti.....	23
5.3.1 Pohybové schopnosti a dovednosti	23
5.3.2 Záměrné rozvíjení hudebně pohybových dovedností.....	24
6 VYUŽITÍ LIDOVÝCH PÍSNÍ V INTEGROVANÉM PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ ..	24
6.1 Možnosti využití lidové písně v integrovaném vzdělávání	25
6.1.1 Využití lidové písně v hudebně pohybových činnostech	26
PRAKTICKÁ ČÁST.....	27
1 CÍL A PŘEDPOKLADY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	27

2	METODIKA	27
2.1	Kvantitativní výzkumné šetření a jeho ověřování (verifikace)	27
2.2	Kvalitativní výzkum.....	27
2.2.1	Charakteristika souboru a pravidla realizace programu	28
3	REALIZACE A HODNOCENÍ PROGRAMU CHODSKÁ PÍSEŇ V HUDEBNĚ POHYBOVÝCH ČINNOSTECH.....	28
4	VÝSLEDKY	57
4.1	Výsledky prověrky před a po realizaci programu	57
4.1.1	Tabulka porovnání prověrek	57
4.1.2	Grafy	58
4.2	Výsledky pozorování	59
4.3	Shrnutí výzkumného šetření.....	60
	ZÁVĚR	63
	Seznam použité a citované literatury:	65
	SEZNAM PŘÍLOH.....	67

Úvod

Protože bydlím na Chodsku, mám úzký vztah k chodské lidové písni a k místnímu folkloru, který je dodnes zachovalým a živým. Na vesnicích chodština ještě u starých lidí nevymřela, stejně jako kroj, zvyky, písničky, pohádky a pověsti, keramika... a však lidový oděv se pomalu začíná z chodských šatníků vytrácet. Ne snad, že byste dnes nepotkali starou babičku na vsi, jak cupitá v tradičním oblečení na mši, ale je jich stále méně a je možné, že další generace budou znát chodský lidový kroj jen z muzea. Podobně by to mohlo být i s chodskou písničkou.

Aby píseň byla neustále v povědomí lidu, vysílají se chodské písně českým rozhlasem, každoročně se pořádá Chodská hyjta, Chodské slavnosti... Je to vyvrcholením všeho, co je typické pro domažlický region. Dudy a hlasy místních zpěváků pak znějí ze všech koutů Domažlic. Vypadá to, jako bychom se vrátili o pár let zpátky. Při zaposlouchání do lidových písní, pak člověku mrazí po celém těle. A přesto chodské písničky nejsou mezi lidmi tak známé.

To je hned jeden z důvodů, proč jsem se rozhodla pro chodskou lidovou píseň. A protože jsem učitelka v mateřské škole, mohu děti naučit zpívat písničky z Chodska a tak je zachovat v povědomí lidu.

S chodskými písničkami v mateřské škole mě seznámila moje první kolegyně - Eva. Za mlada docházela do regionálního folklorního souboru, a proto znala mnoho krásných písní, které jsme neznali. Zpívala s dětmi chodské písně a já jsem poznala, že lidová píseň je pro děti přirozená. Je melodická, má rytmus, rozpětí tónů je takové, že dětem umožňuje zpívat čistě. Učitelka je snadno zahraje na hudební nástroj, děti ji mohou snadno doprovodit na rytmické nástroje... A tím, že většina chodských písní se zpívá v nářečí, děti více baví a kupodivu si snadno slova písně zapamatují.

V té době, kdy jsem přemýšlela o tématu své práce, jsem také přešla do jiné mateřské školy. Byla to shoda několika událostí. Moje nová třída nebyla vůbec pěvecky a rytmicky založena. Lidovou píseň neznaly. Proto jsem se rozhodla, že smyslem mé práce bude prohloubit u dětí vztah k chodské lidové písni, která má v Domažlickém regionu své kořeny.

Vím, že chodská lidová píseň může rozvíjet nejen pěvecké, poslechové činnosti, motoriku celého těla i samotnou grafomotoriku, může být součástí i integrovaného

bloku nebo projektu... Já jsem zvolila vytvoření programu se zaměřením na rytmické cítění a koordinaci pohybu, protože právě to je nutné u dětí v mé třídě rozvíjet především. Touto prací bych chtěla zjistit, jak se prostřednictvím cíleného programu u dětí změní rytmické cítění a koordinace pohybu s hudbou.

TEORETICKÁ ČÁST

1. CHODSKO

Přirozenou hranicí České země byl od počátku raného středověku hustý, neprostupný les plný bažin a močálů. Tímto pralesem vedly do země úzké stezky, ty vedly do tzv. zemských bran, kde se vybíralo královské clo. (Koutná, 2000, s. 5) Hranice české země od Tachova ke Všerubům obcházeli muži – strážci hranic. Odtud název Chodové. „Při pochůzkách Chodové zjišťovali, zda nebylo hnuto pomezními kameny, zda sousedé netěží z české strany dříví nebo zda se u nás dokonce neusazují. Zkoumali rovněž, jestli se na bavorském území nesrocuje vojsko. Výstražnými znaky signalizovali nebezpečí do vnitrozemí a v případě potřeby záseky a zátarasy lesních cest i se zbraní v ruce pohotově zabraňovali vpádu nepřátel.“ (KORANDOVÁ, 2006, s. 8) Korandová uvádí (2006, s. 7), že Chodové jsou poprvé zmíněni v Dalimilově veršované kronice Čech k roku 1040, kdy došlo u Pivoně a Všerub ke známé bitvě knížete Břetislava s německým císařem.

O Chodech se často mluví také jako o bulácích. Je to odvozeno od tzv. bulačtiny, nebo také bulačiny. V Chodském slovníku (J.Jindřich, 2007, s. 35) se dočteme, že tohle slovo je odvozeno od starého chodského nářečí, tj. bulácké řeči. Bulák je tedy název pro muže (a zároveň pro tanec), bulka je žena, bulčička malá chodka v kroji, Bulsko je tedy Chodsko. „Domažličtí Chodové obývali jedenáct vesnic podél dvou někdejších hraničních přechodů. Horní, takzvanou Klenečskou branku, chránilo Klenčí, Postřekov, Chodov, Újezd, Draženov. Cestu ke Všerubskému průsmyku sledovala Stráž, Tlumačov, Mrákov, Klíčov, Pocinovice a Chodská Lhota.“ (KORANDOVÁ M., 2006, s. 10) Město Domažlice, kdysi královské město, se nachází na jihu Plzeňského kraje na okraji Českého lesa. Domažlice sousedí s Chodskými vesnicemi, kde žili Chodové – svobodní sedláci. Název města se odvozuje podle pověstí od toho, že Chodové chodili po lesích, zatímco domažličtí občané doma žili, proto název Domažlice.

2. CHODSKÁ LIDOVÁ PÍSEŇ – HISTORIE A SOUČASNOST

Lidová píseň provázela člověka celý život. Zpívalo se při práci, na svatbách, pohřbech, večer v hospůdkách, masopustě, o Vánocích, při posvícení, dožínkách, zkrátka vždy a všude. Smutné písně vyslechneme na Chodsku jen zřídka, protože píseň byla spjata s tancem a smutné písně se našim předkům nehodily do kroku. I vážné a smutné písně se zpívaly vesele a živě a radostně. (BAAR J., HRUŠKA F, 1927, s. 91, 92)

Nejoblíbenější byl na Chodsku tanec Do kolečka. Při něm se tanečník s tanečnicí postaví do tanečního držení, mohou se i chytit kolem pasu, nebo krku. Pak oba přešlapují a podupávají z nohy na nohu do tanečního rytmu, začnou se točit opravdu velmi rychle a stále na jednom místě do kolečka – až do únavy. Při tom hlasitě výskají a zpívají. Na konci většinou tanečník vyhodí svou taneční partnerku do výšky a oba silně zavýskají. Některý tanečník má opřenou levou ruku v bok, přešlapuje a podupává na místě do rytmu, při tom se drží s tanečnicí za ukazováčky pravé ruky. Ta se pak sama rychle otáčí pod zdviženýma rukama. Výhoda tance dokolečka je, že se nepotřebuje mnoho místa. (BAAR J., HRUŠKA F, 1927, s. 96)

Chodské písně vycházejí z durové tóniny. Nejčastějším taktem písní je takt třídobý a na každou slabiku vychází jeden tón. Často se zpívalo i vícehlasně. Vznikali mužské i ženské sbory. Melodie byla často podřízena dudám, klarinetu a houslím. Později měla vliv na melodii i německá lidová píseň. To je dáno blízkými hranicemi s Německem a migrací obyvatelstva.

Chodská píseň je odjakživa spjata s dudáckou muzikou. Dudy nejčastěji doprovázeli i housle. Vyhovovalo potřebě hraní při muzikách, v malých vesnických hospodách anebo v místech při svatbách, křtinách a jiných obřadech a zvycích. Malá váha i objem obou nástrojů navíc umožňovaly hrát kdekoliv. Na poli při dožínkách, ve stodole při domlatkách, na návsi o poutích a posvícení a podobně.

V polovině 19. století se na Chodsku začaly rozšiřovat dudy s měchem, těm se také říkalo dudy německé. Nové dudy dovolovaly dudákům při hraní zpívat a nahradily tak rychle dudy nafukovací. Německé dudy byly laděny do tóniny F nebo D dur a později i do Es/E/dur, protože do takové tóniny byl laděn i klarinet. Houslisté, kteří do té doby hráli v tónině C dur, položili do hmatové polohy dřívko (něco jako dnešní kytaristé používají kapodastr), které jim umožnilo hrát také v Es dur. (BAIER V., 1991, s. 52).

Tím vzniklo trio Malá selská muzika. Všichni muzikanti měli různá pojmenování. Piskač (klarinetista) píská téměř vždy nejvyšší melodii – o oktávu výš než

dudy (hraje prim) a zdobí ji rychlým opakováním téhož tónu, vedlejšími tóny (průchodnými) a ozdobami (nátryl, náraz, odraz, skupinka, trylky). Houdek (houslista) hraje druhý hlas ke klarinetu, doprovází nápěv v terciích, sextách, rozložených harmonických tónech aj. různých intervalech (i disponujících) a kráší první hlas rychlým opakováním tónu, vedlejšími tóny (figurace) a ozdobami. Dudák (puklař) hraje zejména druhý hlas, někdy ho střídá s prvním. (BAAR J., HRUŠKA F.: 1927, s 93) Malá selská muzika byla po čase vytlačena dechovou hudbou. Oblíbeným nástrojem při muzikách se stala heligonka. Později v Chodské muzice přibyl kontrabas, fanfnoch, vozembouch, flétna a fagot.

Mezi nejznámější sběratele chodské písně patří K.J.Erben, B.Němcová, J.F.Hruška, J.Š.Baar, O.Švejnar, L.Kuba, J.Jindřich.

Nejčastěji si můžeme chodský folklor připomenout na Chodských slavnostech V Domažlicích a Chodské hyjtě v Mrákově.

3. POSTAVY CHODSKÉHO FOLKORU

3.1 Jindřich Jindřich

Jindřich Jindřich se narodil v Klenčí pod Čerchovem 5. března 1876 jako nejmladší syn učitele a hudebníka Aloise Jindřicha. (Jindřich J., 1971, s. 10) Hudba ho provázela od prvních let života. Základní hudební znalosti získal u svého otce. Dále docházel na učitelský ústav v Soběslavi, rok vyučoval ve Lhenicích na Prachaticku, jako pedagog působil od roku 1897 na škole v Domažlicích, kde vedl i dětské sborečky. Jeho vlastní tvorba je spíš vokální povahy.

Chodské písně sbíral společně s J. Š. Baarem. V roce 1926 byl vydán 1. Díl Jindřichova Chodského zpěvníku. Obsahuje texty písní, které byly zapsány v důsledné čisté bulačtině a studii o chodské písni a tanci. (BLÁHA Z., 1999, s. 8)

Ve svých zpracováních chodských písní se řídil tím, aby neporušil v ničem přirozený půvab lidové písně.

Za války začal sbírat předměty týkajícího se chodského folkloru. Jako důkaz jeho sběratelství vzniklo Jindřichovo muzeum v Domažlicích (kroje, nádobí, nábytek...).

3.2 Ludvík Kuba

Narodil se 16.4 1863 v Poděbradech. Během studia na varhanické škole ho zaujala lidová píseň natolik, že ji začal zapisovat od svých spolužáků a později od zpěváků. Nakonec se rozhodl sbírat písně všech slovanských národů. Začal cestovat po všech slovanských zemích a zajímal se o tamější lidovou píseň. Pokud zaslechl píseň, jakou do té doby neslyšel, ani si nepřečetl v tehdejších zpěvnících, zapsal ji slovem i notovým zápisem (P. Eisner in Kuba L., 1956, s. 7)

Zapojil se do Národopisné výstavy československé, pro kterou sbíral lidové písně na Chodsku. Dnes je to pro chodský folklor velice cenná a jedinečná sbírka. (Thořová V., 1992 s. 6)

3.3 Dudák Hančl

„Nejveselejším dudákem na Chodsku byl Josef Nejd, zvaný „Hančl“ nebo též „Židřák“. (SVAČINA, 1990a, s. 3) Přezdívkou Židřák se mu říkalo po chalupě. Ale Hančl proto, že měl v oblibě chodit za Hančema. A „Hanče“ se dříve na Chodsku říkávalo každé dívce.

Dudák Hančl pochází ze Zahořan u Domažlic, kde se narodil roku 1851. Bydlel tam na návsi v malé sroubené chaloupce nedaleko od rybníka. (SVAČINA, 1990a, s. 3) Už jako malý chlapec se začal učit hrát na dudy. Jako muzikant nebyl ničím výjimečný. Samotnou hrou na dudy mu mohli konkurovat i ostatní regionální dudáci, například Havel ze Sedlic a Honza Kobes z Domažlic. Ale Hančla si lidé nejvíce oblíbili, protože byl ze všech nejzábavnější. (SVAČINA, 1990b, s. 26) „Byl z nich nejlepší šprýmař či štrychař, jak sám říkal.“ (SVAČINA, 1990b, s. 26)

„Bez Dud nešel Hančl z domova ani na krok. Těšily ho a živily ho až do smrti. Ostatně doma se zdržel velmi málo. Stále jej to táhlo ven – do světa. A tak šel od vesnice k vesnici a všude ho rádi viděli a vítali.“ (SVAČINA R., 1990a, s. 4) Není divu, že se stal na Domažlicku nejoblíbenější osobou a dudákem. Díky tomu se poznal se sběratelem slovanských lidových písní Ludvíkem Kubou, mnohokrát s A. Jiráskem, malířem V. Maškem a dalšími populárními lidmi té doby. Neunikl pozornosti ani československému rozhlasu, který o jeho životě vysílal tři pásma. (SVAČINA R.: 1990b, s. 5)

3.4 Antonín a Jakub Konrády

„Vyslovíte-li v Domažlicích jméno Konrády, vybaví se vám dudy a dudácká muzika. Neboť co Konrády, to muzikant.“ (BLÁHA Z., 1999, s. 51) Antonín Konrády se narodil v Domažlicích. Na dudy hrál výborně už ve vojenské službě a tak stal se vedoucím vojenských národopisných souborů. Před koncem vojny přešel do vojenského souboru letectva Vítězná křídla. Když se vrátil zpět do rodných Domažlic, stal se nakrátko členem Svačinovo dudácké muziky. Tento dudácký soubor sdružuje od svého vzniku vynikající muzikanty, dá se říci skutečné osobnosti. (SVAČINA, 1990, s. 85) Jsou to například dudáci Konrády, Zdeněk Bláha - dudák, Vladimír Baier – klarinetista.

Zdeněk Bláha (1999, s. 53) o Konrádovi píše, že byl také vypravěčem poudaček, virtuosem na vozembouch a fanfnoch a také osobitým zpěvákem. „Sám o sobě říká, že to není nic zvláštního, ale já vím své! Zcela určitě mu sluší veselé taneční popěvky a hlavně ty darebné, hanbaté, rozpustilé, krevnaté a jadrné písničky, které nejsou pro škarohlídy, rozumějí jim pouze ti, co se na svět dívají s úsměvem.“ (BLÁHA Z., 1999, s. 53)

„Jsou lidé, kteří dovedou léčit druhé svým klidem, trpělivostí a moudrostí. Takový byl Jakub Konrády.“ (Bláha Z., 1999, s. 26) Narodil se 5. února 1905 v Domažlicích. Jeho otec byl hudebním nástrojářem. K hudbě a lásce k hudebním nástrojům měl proto od malička blízko. (Bláha Z., 1999, s. 26)

Vyráběl nejen dudy celé, ale i jejich části jako je hlavička, soustruhované díly, píšťaly, huky, měchy a pytle. Celkem vyrobil přes 200 dud, které byly opravdu mistrovským dílem. Každý nástroj se odlišoval vnější výzdobou. Konrádyho dudy nejenže putovaly k jednotlivým chodským dudákům, ale i jako upomínkové dary ministerstva školství do celého světa. (Svačina R., 1990, s. 36)

3.5 Rudolf Svačina

Rudolf Svačina byl spisovatel, folklorista a učitel z Domažlic. Sestavil Chodskou družinu a jezdil po českých a moravských městech, ve kterých seznamoval občany s bohatým chodským folklorem. (Bláha, 1999, s. 11-14) „Za dlouhá léta shromáždil materiál jedinečné národopisné ceny a memoárové hodnoty, v němž podává

ucelený obraz staré dudácké muziky tak, jak se zachoval dnes už jen v materiálu.“ (Jindřich J. in Svačina, 1990, s. 1)

3.6 Karel a Jiří Frizholzové

Oba bratři se věnovali dudácké muzice od mládí a po celý svůj život. Protože hráli s dudáckou muzikou nejen na Chodsku a v různých českých městech, ale i na Moravě, Slezsku a Slovensku, zasloužili se o její propagaci. (Svačina, 1990, s. 72). S dudáckou muzikou začínali tak, že nejprve hrávali s páterem Kolářem z Trhanova, který byl také nadšeným dudákem. Po roce 1932 oba bratři vytvořili novou partu s mladým učitelem a dudákem z Postřekova, Jiřím Kajerem... Vystupovali pak po celé republice a rádi se mnohokrát vracely do pražské Lucerny. (Bláha, 1999, s. 33-34)

4 SOUČASNÉ FOLKLORNÍ SOUBORY

Haltravan

Haltravan z Klenčí pod Čerchovem je devítičlenný mužský pěvecký sbor. Založili ho zpěváci Albert Švec a Oldřich Heindl v roce 1984. Haltravan v roce 2011 oslavil dvacetsedm let a své písničky zpívá po celé České republice a v některých státech Evropy jako je Slovensko, Rakousko, Belgie, Itálie a Německo. (<http://www.haltravan.ic.cz/>)

Národopisný soubor Postřekov

Národopisný soubor Postřekov vznikl v roce 1933. Je jedním z nejstarších národopisných spolků v České republice. Zakladateli byli bratři Karel a Jiří Frischholzové, trhanovští piskači, a učitel a dudák z Poběžovic Jiří Kajer. (SVAČINA, 1990, s. 81)

V roce 2003 vyšlo CD „Zahraj mi houdečku“ s nahrávkami ze současného repertoáru souboru. Od roku 2006 se připojil k souboru i Dětský národopisný soubor Postřekov. Postřekovský soubor hraje a zpívá na vavříneckých poutích, v Mrákově na

Chodské hyjtě, často jsou zváni do zahraničí a často je můžeme slyšet v Českém rozhlasu Plzeň. (www.postrekovo.cz)

Domažlická dudácká skupina

Existuje od r 1994, do r. 1998 pod názvem Mladá dudácká muzika. V jejím podání můžeme slyšet původní chodskou lidovou hudbu. Svě první CD Ha ty svatyj Vavřenečku vydala v roce 2001. (www.chodskeslavnosti.cz)

Chodský soubor Mrákov

Chodský soubor Mrákov byl založen v roce 1961. V dnešní době sčítá kolem třiceti členů. Dne 15. října 2011 oslavil padesát let od jeho založení. (Domažlicko, ročník V/č.42/2011, s. 1)

Konrádyho dudácká muzika

Konrádyho dudácká muzika z Domažlic vznikla v roce 1955 a ve svém žánru patří mezi nejlepší skupiny v České republice. „Všichni členové Konrádyho skupiny jsou výborně sehráni, klarinetisté mají nevyčerpatelnou zásobu nápadů zdobení melodií a vymyšlení znamenitých dohrávek. Není proto divu, že kolem sebe shromažďují nejlepší zpěvačky a zpěváky z celého kraje pod Čerchovem.“ (SVAČINA, 1990, s. 85)

V plzeňském rozhlasovém studiu nahrála víc jak 600 chodských písniček a orchestrálních skladeb a bývala častým hostem Československé televize. KDM je známá i v zahraničí, vystupovala v mnoha státech Evropy např. v SRN, bývalé NDR, Rakousku, Bulharsku, Polsku, Jugoslávii, Anglii. V těchto zemích účinkovala v různých hudebních a folklorních pořadech a natáčela zde i televizní pořady. (<http://www.kdm-cz.eu/>)

Mezi další soubory patří **Chasnická dudácká muzika**, **Študátská muzika**, **Malá dudácká muzika** z Domažlic, které jsou vedeny pod ZUŠ v Domažlicích a dětský soubor **Drndálek** z Klenčí.

5. HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

Tyto činnosti jsou u dětí předškolního věku jedny z nejoblíbenějších. Patří sem například hudebně pohybové hry, jako je Kolo, kolo mlýnský, Chodí pešek okolo, Zlatá brána atd... Popravdě si nedokážeme v mateřské škole představit hudební činnosti, které by nebyly spojeny s pohybem ani pohybové hry a cvičení, které by nebyly spojeny s hudbou anebo alespoň s rytmem dětské říkanky. Je to ideální kombinace činností v předškolním období. Děti je mají rády a mohou prostupovat všemi činnostmi a tematickými celky mateřské školy.

5.1 Charakteristika a význam hudebně pohybových činností

Podstatou hudebně pohybové výchovy je spojení hudby s pohybem a spojení pohybu s hudbou. To znamená, že písně a jiné hudební formy jsou doplňovány jednoduchým pohybem – a naopak pohybová cvičení, pohybové a taneční hry, pohybová improvizace a drobné taneční formy jsou spjaty s hudbou. (Zezula, 1987, s. 176)

„Hudba děti motivuje k lepší kvalitě pohybu – lze pozorovat, že se při hudbě snaží o estetičtější, lepší pohyb než při cvičení bez hudby. Při dynamickém tempu je při těchto činnostech pozitivně ovlivněna i zdatnost dětí. Zároveň se u nich rozvíjí schopnost vnímat rytmus, tempo, melodii, dynamiku, členění skladby a její charakter, cvičí se pohyb a orientace v prostoru, různé prostorové změny a útvary, pomocí rytmických celků a tanců se rozvíjí i pohybová paměť.“ (Dvořáková, 2009, s. 56)

Činnosti hudebně pohybové mají v mateřské škole obrovský význam, protože jsou nejtypičtější projevem vnímání hudby u předškolních dětí. Pokud spojíme hudbu s pohybem, děti hudbu více prožijí, získají schopnost dokázat ji pohybem přirozeně vyjádřit. Tím oživíme celkový hudební projev. Spontánní pohybové reakce na hudbu usměrnujeme tak, aby se pohyb dítěte zdokaloval a získával postupně určitý estetický tvar, směřoval tak k ladnému a plynulému tanečnímu projevu. (PVPPJMŠ, 1984, s. 163)

„Hudebně pohybové činnosti účinně rozvíjejí i rytmické cítění dětí.“ (ZEZULA, 1987, s. 47) „Mají pozitivní vliv i na psychiku dětí. Jejich prostřednictvím dochází

k celkové fyzické uvolněnosti, napomáhají vyrovnanosti a soustředěnosti především psychicky labilnějších jedinců.“ (Lišková, 2006, s. 47) Fyzická uvolněnost navíc ovlivňuje další hudební činnosti (dech, zpěv, rytmizaci).

„Hudebně-pohybová výchova je přirozenou součástí všech hudebních činností – zpěvu, hry na nástroj, poslechu.“ (Lišková, 2006, s. 47) a je „v MŠ založena na rozvoji elementárních pohybových dovedností, dbáme především na zachování spontánního projevu dětí a radosti z pohybu.“ (Lišková, 2006, s. 46) „Pohyby pomáhají dětem poslouchat hudbu emocionálněji.“ (Metodika HV v MŠ, 1953, s. 22) Rytmus a hudba sama od sebe svádí děti k pohybu. Rády se při hudbě rozběhnou po celé třídě, tleskají, podupávají a pohupují se do rytmu, aniž bychom je museli pobízet.

A tak se prostřednictvím hudby a pohybových aktivit děti seznamují s částmi lidského těla, orientací v prostoru, učí se vědomě napodobovat pohyb, manipulovat s náčiním – stuhy, šátky. (Lišková, 2009, s. 10) Hudebně pohybová výchova navíc zkvalitňuje pohybové dovednosti, které nazýváme nelokomoční, lokomoční a manipulační. Rytmus i hudba rozvíjí dokonce každou z těchto dovedností. Můžeme také vycházet spíše z hudební stránky a učit se lépe vnímat a pohybem vyjadřovat hudební atributy. (DVOŘÁKOVÁ, 2009, s. 56) Tudíž hudba a pohyb se vzájemně podmiňují a doplňují. Při hudebně pohybových činnostech se uplatňují a zároveň i rozvíjejí hudební i pohybové schopnosti a dovednosti.

5.2 Hudební schopnosti a dovednosti

V psychologickém slovníku Hartl uvádí obecnější definici hudebních schopností a dovedností: „Dovednost je učením získaná dispozice ke správnému, rychlému a úspornému vykonávání určité činnosti vhodnou metodou.“ (Hartl, 1993, s. 40)

Schopnosti jsou popisovány v psychologickém slovníku jako „soubor předpokladů nutných k úspěšnému vykonávání určité činnosti, dovednosti. Vyvíjejí se na základě vloh, a to učením.“ (Hartl, 1993, s. 188) Zezula to potvrzuje: „schopnosti jsou individuální vlastnosti, které tvoří předpoklad určitých činností, ale na druhé straně jsou současně těmito činnostmi utvářeny a rozvíjeny.“ (Zezula, 1987, s. 17)

5.2.1 Klasifikace a charakteristika hudebních schopností v předškolním věku

V odborné literatuře se autoři knih neshodují v klasifikaci jednotlivých hudebních schopností a uvádějí různá dělení.

Pro potřeby mateřské školy je podle našeho názoru vhodné dělení Jiřího Zezuly. Jako základní schopnosti, které je třeba rozvíjet především, uvádí ty, které souvisejí s hudebním sluchem: schopnost tonálního slyšení (schopnost pro tonalitu), schopnost disponovat hudebními představami a schopnosti rytmické. Tyto tři základní schopnosti se navzájem podmiňují a teprve jejich součinnost ve vzájemných vztazích je podmínkou jakékoliv hudební činnosti. (ZEZULA, 1987, s. 17)

5.2.1.1 Smysl pro výšku tónu a pro tonalitu

„Smysl pro tonalitu je schopnost citově postihovat tonálně výškové vztahy v melodii ve vztahu k určitému tonálnímu centru – k tónice.“ (ZEZULA, 1987, s. 17)

„Veškerý hudební materiál pro děti předškolního věku (písně, instrumentální skladby) má tonální základ. Znamená to tedy, že činnosti související s rozvojem smyslu pro výšku tónu budou sledovat současně i tonální vztahy. Rozvoj smyslu pro výšku bude úzce souviset s utvářením a rozvojem tonálního cítění. Nemůžeme tedy v hudebně výchovné praxi cvičit jednotlivé tóny a intervaly, ale budeme pracovat s určitými hudebními celky – s melodiemi, konkrétními drobnými popěvkami a písněmi – protože ty jsou tonálně zakotvené, jsou v určité tónině.“ (ZEZULA, 1987, s. 18) Božena Viskupová (1987, s. 8) podobně uvádí, že „nejprve musíme u dětí probudit smysl pro vnímání zvuku i tónu a smysl pro hudební formu.“

Smysl pro výšku tónu a tonalitu rozvíjí sluchové hry. Děti nejprve poznávají různé zvyky z okolí, pak určují, odkud jde zvuk. Výšku tónu se učí rozlišovat nejprve na kontrastních tónech. Zahrajeme dětem dva kontrastní tóny (melodie), které pak přirovnáme např. k myšce (vyšší), k medvědovi (nižší) a spojíme s pohybem (pohádka O budce – jak by zpívala zvířátka). Podobným cvičením je zpívání písničky v různých polohách (např. jako obr, paleček) nebo recitace říkadla potichu (aby nás vlk neslyšel), nahlas (vlk). Motivací bude vždy něco, co je dětem blízké, v posledním příkladě to může být pohádka O kůzlátkách.

5.2.1.2 Schopnost hudební sluchové představivosti

„Hudební sluch nám umožňuje vnímat a psychicky zpracovávat hudební podněty a současně si vytvářet představy tónových a rytmických vztahů.“ (ZEZULA, 1987, s. 19) To znamená, že pro rozvoj hudebního sluchu a představivosti necháme děti hádat píseň podle úryvku, děti vytleskávají dvě různé písně a pak podle vytleskání hádají, o jakou píseň se jedná, hádají písničku podle obrázku. Můžeme se pokusit i o tzv. notový zápis – místo not použijeme např. koblížky, vlaštovky, klubička atd.

5.2.1.3 Smysl pro rytmus

V mateřské škole je hudba vždy spojena s pohybem. Je to tím, že hudba podněcuje děti k rytmickým pohybovým činnostem. „Schopnost aktivně vnímat a reprodukovat časově pohybový průběh hudby, tj. rytmicko-metrické vztahy, nazýváme smyslem pro rytmus.“ (ZEZULA, 1987, s. 29) Už u malého dítěte, které sotva stojí, můžeme pozorovat snahu o pohupování se do rytmu písně. Tím se stává prvním nástrojem dítěte jeho vlastní tělo, které podle svých možností a schopností pohybem vyjádří vnitřní reakci na hudební podněty. (Viskupová, 1987, s. 64) Smysl pro rytmus je tedy přirozený, ale je nutné ho dále prohlubovat a rozvíjet.

Rytmus je pravidelné střídání delších a kratších dob, když mluvíme o pulsaci, myslíme tím pravidelný sled počítaných dob. (Zezula, 1987, s. 30) Metrum je pravidelné střídání přízvučných a nepřízvučných dob v taktu. Důraz je oproti pravidelné pulsaci na první, tzv. přízvučné době, druhá doba, popř. druhá a třetí doba (ve třídobém taktu), je nepřízvučná (Lišková, 2006, s. 59). Metrum zpravidla odpovídá taktům. (Grigová, 2003, s. 53) Ty jsou v notovém zápise rozdělovány taktovou čarou. „Hudba (tj. i její metrum a rytmus) vždy probíhá v určitém čase, v určitém tempu.“ (Zezula, 1987, s. 29) Pro děti je nejlepší svižné tempo. U těch nejmenších doporučuje však Zezula používat tempo co nejpomalejší. (Zezula, 1987, s. 29) Když u nich totiž začínáme s jednoduchými říkadly, tak jsme rádi, že tlesknou, kdy my chceme. A také proto, že je to tak i zažité v praxi. Písničky v rychlém tempu zpíváme nejprve pomaleji a pak zrychlíme. Text nejprve deklamujeme a pak zpíváme... Postupujeme od jednoduššího ke složitějšímu. A děti si spíš zažijí úspěch.

5.2.2 Záměrné rozvíjení rytmického cítění

Rozvíjet rytmické cítění začínáme pomocí říkadel, při nichž se vyjadřuje rytmus slov. Říkadla jsou pro děti pro rytmizaci nejjednodušší a nejpřirozenější. „Říkadlo je poetickým žánrem dětského folklóru i umělé tvorby pro děti. Je založeno na převaze rytmické složky nad složkou významovou. Při přednesu se projevuje typickým skandováním na přechodu mezi zpěvem a recitací.“ (Jenčková, 2008, s. 5) „K těmito říkadlům se nejčastěji váže pohyb ruky nebo paže, což je pro děti nejjednodušší.“ (Dvořáková, 2009, s. 58)

K udržování správného rytmu nám napomáhá obyčejná chůze, to potvrzuje Zezula (1987, s. 29). Uvádí, že rytmickou chůzí, během a poskoky vytváříme cit pro pravidelnou pulsaci. V nejmladší věkové skupině se postupně snažíme sjednocení, vyrovnání chůze a za pomoci hudebního doprovodu učitelky. Ten může mít spoustu variant. Nejlépe se dětem chodí do rytmu, pokud učitelka deklamuje říkadlo a tuto deklamaci ještě zvýrazní tleskáním nebo hrou na některý rytmický hudební nástroj. Jistel P. (1969, s. 8) dodává, že cílem rytmické chůze je dosažení a rozvíjení smyslu pro metrum a že nemůžeme dál pokračovat a postoupit k dalším prvkům metodické řady, dokud děti nedosáhnou jednotného kroku podle udávaného rytmu.

„Chůzi nejlépe procvičujeme v kruhu. Kombinujeme chůzi vpřed, později i vzad, v krátkém prostřídání oživí dětský pohyb i chůze po špičkách, po patách nebo po vnějších hranách chodidel, chůze s vysokým zvedáním kolen či v podřepu.“ (Jenčková, 2010, s. 4) K chůzi pak přidáváme pohyby paží, tleskání a pleskání. „Spojení pohybu z místa s pohybem paží, či dokonce jiných částí těla je už obtížnější. Běžný a přiměřený je např. pohyb paží při chůzi a běhu – tleskání, rytmizace dřívky, pohyby „křídly“, pohyb jako „mašinka“ aj.“ (Dvořáková, 2009, s. 57)

„Pro rytmizaci na místě je vhodná volná skupina v sedu, stojí apod. Důležité je volit vhodný útvar při pohybu z místa. Nejvhodnějším je vázaný kruh a pohyb (chůze, běh) po kruhu, kdy je útvar dodržován právě tím, že se děti vzájemně drží a následují se. Podobně je vhodný i pohyb v kruhu dovnitř (vpřed) a ven (vzad). Vzájemným držením je útvar dobře zvládnut. Směr pohybu neměníme příliš často, aby děti nebyly dezorientovány.“ (Dvořáková, 2009, s. 57)

Nesmíme zapomenout ani na deklamaci. To je takzvané skandování textu. „Deklamaci textu doprovázíme hrou na tělo. Jednotlivá slova doprovázíme nejprve

samostatným tleskáním, pleskáním či podupy.“ (Lišková, 2006, s. 60) Tahle „mluvená rytmizovaná řeč a elementární pohyb stojí v začátcích hudebně pohybové výchovy na předním místě.“ (Zezula, 1987, s. 177) Pohyb a mluvené slovo jsou základní prvky, o které se opírá i rozvíjení rytmického cítění.

„K rozvíjení rytmického cítění se často používají tělesné pohyby, souhrnně označovány jako hra na tělo, k níž patří různé tleskání a pleskání dlaněmi, dále rytmické luskání a podupy.“ (Jenčková, 2010, s. 5) Až děti zvládají rytmus hrou na tělo, můžeme rozvíjet rytmické cítění hrou na hudební nástroje. Oba způsoby jsou založené na stejném principu, místo tleskání, pleskání a podupů využijeme rytmické nástroje, především hůlky a bubínky. (Lišková M., 2006, s. 106) Těžší jsou kombinace pleskání a tleskání s podupy. Pak lze se s dětmi jen domluvit, že místo podupávání budou hrát bubínky, místo tleskání dřívka a místo pleskání například tamburína.

Jako rytmické nástroje využíváme i různé ozvučné předměty. Výborné jsou např. chrastidla, plechové krabičky, igelitové sáčky, papírové archy, plastové láhve. Jenčková E. (2011, s. 5) doporučuje využití plastových láhví v různých hudebních chvílkách. Děti jsou tak velmi motivovány a při tom v nich dále rozvíjíme rytmus a cit pro hudebně výrazové prostředky i jejich změny, zejména rytmické, dynamické a tempové. Rytmická hra na plastovou láhev spolu s deklamací slov přirozeně podporuje u dětí logické frázování a expresivní mluvu, usnadňuje i zapamatování slov. Plastová lahev se dá využít také při tvorbě zvukomalebného doprovodu k říkadlům a písním, kromě toho však i rytmická hra doprovodu dětí jen v představě beze slov úspěšně rozvíjí jejich hudební představivost a paměť.

„Živá hudba klavíru, kytary, flétny, nebo bubínků je pro děti ideálním podnětem. Vnímají vlastní tvorbu hudby, pravděpodobně také zvukové vlnění, které při hře na hudební nástroj vzniká, děti se „ladí“ na společné, podobné emoce apod. Také učitelka může přizpůsobovat svou hru konkrétní situaci (zvolit přiměřené tempo, opakovat celek či potřebnou část, zvolnit, zrychlit aj.).“ (Dvořáková, 2009, s. 58)

Při záměrné rozvíjení rytmického cítění musíme vycházet z hudební nauky, a protože „rytmus spočívá v řazení not o různých délkách. Prvním cvičením je samozřejmě rytmus stejných dob: čtvrtových, osminových, půlových, celých. Osminky vytleskáme dlaněmi pohybem ze zápěstí, vydupáme (du-py-du-py), klepeme dřívky, u-tí-ká-me. Čtvrtky vytleskáme pohyby z loktů, klepeme dřívky, vyjadřujeme je chůzí (jde-me- jde-me), úklony hlavy (tik-tak-tik-tak). Půlky tleskáme s oddálením paží do

upažení, kolébáme se jako medvěd, nakláníme se jako stromy ve větru. Celé noty vytleskáme s čelnými kruhy rukama, kroužíme trupem.“ (Dvořáková. 2009, s. 59)

„Tečkovaný rytmus je dětem přiměřený a je vázán poskočným krokem nebo cvałem před či stranou. Cval v před (přísunný krok s jednou nohou stále vepředu) děti provádějí často spontánně, někdy mluvíme o tzv. koníčkovém poskoku (podobá cvalu koníka).

Metrum člení zdůrazněním první doby řadu tónů na takty a podporuje vnímání pravidelného rytmu hudby. Nejjednodušší je pro děti takt 2/4 ve čtvrtkách – pro chůzi, tleskání, poskoky snožmo, pohyby pažemi i trupu (Jedna dvě, Honza jde, nese pytel mouky...).

Takt 2/4 v osminách – pro běh, tleskání, dupání, poskočný krok (Prší, prší, jen se leje...).

Takt 3/4 lze dětem přiblížit výrazným důrazem na první dobu: chůze ve čtvrtčím rytmu s tlesknutím nebo dupnutím na první dobu (Já do lesa nepojedu), spojit s přísunným krokem (Pásla ovečky). Rytmus 3/8 v běhu (Utíkej, Káčo, utíkej). Tento rytmus není nutné dětem zdůrazňovat vysvětlováním ani počítáním, obvykle se mu spontánně podřídí a opakováním jej zvládnou.“ (Dvořáková, 2009, s. 60) Díky pohybu si děti také lépe zapamatují slova písně nebo říkadla. „Hrou na první dobu taktu procvičujeme u dětí také cit pro pulsaci. Na těžkou dobu tleskneme, na lehkou dáme ruce od sebe.“ (Lišková, 2006, s. 59)

Také se zaměříme na vytváření dovednosti střídat různé rytmické hodnoty. V hudebně pohybových hrách a cvičeních s hudbou střídáme různé pohyby např. chůzi a běh a to v závislosti na střídání čtvrtkových a osminových dob. Zařazujeme hry se slovy a souslovím v nichž se střídají různé rytmické hodnoty – zelená tráva. (Zezula, 1987, s. 31) „Zkušenosti s rytmem děti využijí při hře na rytmické Orffovy nástroje, jimiž mohou písničky doprovázet. Například u písničky Běží liška k Táboru děti hrají buď pulzaci – tj. pravidelné dělení na osminy: „běží liška“ (...), metrum – dělení na čtvrtky s důrazem na těžkou (první) dobu: „pytel“ (--), nebo hrají pouze první dobu v taktu: „běž“ (-) v pomlce na druhou dobu řeknou „nic“ a nápadně při tom rozhodí ruce.“ Starší děti mohou hrát ostinátní doprovod, tj. rytmickou figuru, kterou opakují po celou dobu písně ve stejném rytmu, například slovo „koření“ (...). (Šimanovský, 1999, s. 16) Nejtěžší je vícehlasý rytmický doprovod, při kterém hru pulzace, metra nebo ostinata spojí.

Dítě si prohlubuje smysl pro rytmus nejvíce v hudebně - pohybových hrách.

5.3 Hudebně pohybové dovednosti

Kromě hudebních schopností a dovedností se v hudebně pohybových činnostech uplatňují i schopnosti a dovednosti pohybové.

5.3.1 Pohybové schopnosti a dovednosti

Pohybové schopnosti jsou silové, vytrvalostní, rychlostní, pohyblivostní (flexibility) a obratnostní obratnostní. U předškolního dítěte je důležité rozvíjet všechny tyto schopnosti. (Dvořáková, 2009)

Schopnosti silové – jsou takové schopnosti, které nám umožňují stát, chodit, pohybovat se. „Předpoklady pro rozvoj silových schopností jsou v předškolním věku omezené. Je třeba preferovat dynamické zatěžování (střídání napětí a uvolnění) proti statickému (výdrž ve svalové kontrakci) a také celkové zatěžování proti tréninku jen některých svalových skupin.“ (Dvořáková, 2009, s. 82) Díky silovým schopnostem dítě zvládá pohybové dovednosti důležité v hudebně pohybových činnostech.

Schopnosti vytrvalostní – „spočívají v možnosti setrvat v určité aktivitě po delší dobu.“ (Dvořáková, 2009, s. 83) Dítě pak zvládá např. dynamické pohybové hry, napodobuje zvířátka...

Schopnosti rychlostní „umožňují rozvíjet rychlost reakce na signál, rychlost provedení zadané činnosti, rychlost v cyklické činnosti (třeba v běhu).“ (Dvořáková, 2009, s. 83)

Schopnosti pohyblivosti „charakterizuje rozsah v kloubech. Každý kloub má fyziologický rozsah pohybu, jeho udržení je potřebné pro běžné životní pohyby. Pro udržování pohyblivosti je třeba protahovat zkrácené svaly.“ (Dvořáková, 2009, s. 84) Se zkrácenými svaly dítě nezvládá určité pohyby, například předklon a je tím omezena jeho pohyblivost v hudebně pohybových hrách.

Do schopností obratnostních patří „schopnost rovnováhy, koordinace částí těla, rytmičnosti a orientace v prostoru.“ (Dvořáková, 2009, s. 84) Obratnostní schopnosti jsou proto velice důležité pro hudebně pohybovou výchovu.

Pohybové dovednosti dělíme na lokomoční (změna místa těla), nelokomoční (pohyby na místě) a manipulační (manipulace s předměty). V hudebně pohybových dovednostech se propojují dovednosti hudební i pohybové a jako všechny ostatní dovednosti je lze učením rozvíjet.

5.3.2 Záměrné rozvíjení hudebně pohybových dovedností

Eva Jenčková vypisuje soubor pohybových prvků vhodných pro záměrné rozvíjení hudebně pohybových dovedností:

- „Hra na tělo – tleskání, pleskání, podupy

- pohyb paží, hlavy a trupu

- chůze a drobný běh – chůze v různých taktech, stylizovaná chůze ve spojení s pantomimou (jdeme hlubokým sněhem, jako čáp, vrabčák, principál, baletka apod.)

- pantomima – nápodoba pracovních činností a hry na hudební nástroje, scénický pohyb (výraz a gesta) při zpěvu.“ (Jenčková, 1999, s. 3)

„Kromě chůze a běhu jsou pro děti běžné i další taneční kroky:

- krok poskočný – krok pravou a poskok na pravé, krok levou a poskok na levé atd.

- podupy – zadupání – rytimizace pomocí nohou – střídat 4 potlesky, 4 podupy apod., často se užívají 3 podupy na 3 osminy a pomlku jako konec fráze

- krok přísunný vpřed a stranou: výkrok levou (vpřed nebo stranou) a přísun pravou, výkrok levou (vpřed nebo stranou) a přísun pravou atd. (2/4 nebo 3/4 a valčíkový rytmus)

- cval přísunný vpřed a stranou: výkrok levou (vpřed nebo stranou) a skokem přísun pravou, výkrok levou (vpřed nebo stranou) a skokem přísun pravou atd.“ (Dvořáková, 2009, s. 57)

6 VYUŽITÍ LIDOVÝCH PÍSNÍ V INTEGROVANÉM PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

V současném předškolním vzdělávání se uplatňuje integrovaný přístup. Integrovaný způsob vzdělávání slučuje poznatky z více oborů, tyto propojuje s praktickými zkušenostmi a různorodými produktivními činnostmi. Ty jsou nabízeny dětem v podobě integrovaných bloků, které jim dovolí vnímat svět v jeho přirozených souvislostech a vztazích a nerozlišují vzdělávací oblasti či složky. (RVP PV) Integrované bloky propojují (integrují) vzdělávací obsahy z více různých vzdělávacích oblastí.

6.1 Možnosti využití lidové písně v integrovaném vzdělávání

Lidovou píseň můžeme využít pro rozvíjení všech oblastí vzdělávání a všech klíčových kompetencí.

Děti si mohou jejím prostřednictvím rozšířit své poznatky a slovní zásobu. V chodské lidové písni se odráží kultura života našich předků v minulých staletích. Obsah písní vychází přímo ze života lidu. Dozvídáme se o těžké práci na polích. V několika písních se dozvíme o skromném jídlu – česneku a bramborám. Ne nadarmo se říká chodskému kraji bramborový kraj. O Vánocích byl vzácný dar smetana s tvarohem, klobása, pytel mouky, ušité boty... Taky se zpívá o tom, jak sedlák přinese manželce z trhu dřeváky. Časté jsou i písně, které se posmívají řezníkům, krejčím, ševcům, kalounkářům, nebo pláteníkům... Proto by chodská píseň mohla dětem přiblížit lidové zvyky a tradice, obyčejně konané během školního roku v mateřské škole i mimo ní. Mohly by se podnikat vycházky a výlety do okolí. V expozici muzea Chodska je k vidění černá kuchyň a chodská „sence“, předměty pro denní používání. V Újezdě je statek, ve kterém hospodařil Jan Sladký Kozina. V Domažlicích dodnes chodí ponocný,...

Chodská píseň se dá zároveň využít jako prostředek k rozvíjení hudebnosti u dětí. Písně se dají také ilustrovat, dramatizovat a prolínat všemi činnostmi v mateřské škole. Lidovou píseň mohou v mateřské škole doprovázet chodské pohádky a legendy, které jsou plné lidového moudra. V pověstech se vypráví, jak lesy obývají hejkalové, skalník i obři. To všechno přímo láká k výtvarným, pohybovým a hudebním činnostem, nebo dokonce i k dramatizaci.

Není divu, že se pak lidová píseň může stát základním námětem, ze kterého by vycházel celý integrovaný blok nejrůznějších činností, propojených právě touto písní.

6.1.1 Využití lidové písně v hudebně pohybových činnostech

Lidové písně a s nimi tance bývali kdysi součástí celého dne. Jsou pro děti přirozené a užitečné. „Lidové taneční hry a tance jsou drobné hudební a taneční útvary, založené většinou na jednodílné až třídílné písňové formě. Z lidových tanečních her, tak jako z lidových tanců vůbec, čerpáme poučení o skutečném souladu hudební a pohybové složky.“ (Zezula, 1987, s. 188)

V první řadě se píseň dá využít v rytmické deklamaci (rytmizované řeči) s pohybem (pleskání – do stehů, podupy, tleskání – do dlaní, chůze, běh). Hry můžeme hrát ve stoje, v tureckém sedě, na židličkách. Pohyby jdou různě kombinovat – tleskat jde s rukama vzhůru, za zády, před tělem, prsty ťukat o zem, otáčet se atd....

Můžeme hrát na ozvěnu vsedě, ale i při pohybu v prostoru. To bude pro děti určitě zábavnější.

Pohyb lze spojit i s hudebním doprovodem. Oblíbeným je u dětí bubínek, který určuje rytmus a tempo. Bubínek má i velkou úlohu ve cvičení, kdy děti reagují na určitý signál, změnu tempa, rytmu.

Využíváme tanečních kroků – různé druhy chůze, poskoky..., které se dají různě střídat (např. běh a poskočný krok). Při tom můžeme znázorňovat zvířátka (cupitající myšky, medvěda).

Lidovou písní můžeme děti využívat při nácviku správného držení těla, jednoduchým pohybovým prvkům, pohybovým hrám, chůzi, běhu, poskoku, ke hře na tělo, poslechu, k pohybové improvizaci, dětským lidovým tanečním hrám, k pohybovému ztvárnění písní.

PRAKTICKÁ ČÁST

1 CÍL A PŘEDPOKLADY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Cílem práce je:

- 1) vytvořit program hudebně pohybových činností vycházejících z chodské lidové písně
- 2) zjistit, jak se prostřednictvím programu hudebně pohybových činností vycházejících z chodské lidové písně u dětí změni rytmické citění a koordinace pohybu s hudbou.

Předpokladem výzkumného šetření je, že:

- a) po realizaci programu bude u dětí vyšší úroveň rytmického citění a koordinace pohybu s rytmem hudby
- b) opakováním činností z programu se budou děti v těchto činnostech zlepšovat
- c) s postupným zlepšováním budou děti dělat hudební činnosti s větším zájmem.

2 METODIKA

2.1 Kvantitativní výzkumné šetření a jeho ověřování (verifikace)

Vytvořila jsem program hudebně pohybových činností, který vychází z chodské lidové písně. Abych mohla ověřit, zda se zvýší úroveň rytmického citění a koordinace pohybu s hudbou, provedla jsem s dětmi prověrku a porovnála výsledky před a po realizaci programu.

2.2 Kvalitativní výzkum

Pozorovala jsem, jak se během programu měni rytmické citění a koordinace pohybu s rytmem hudby. Dále jsem pozorovala, zda dochází k nějakým dalším změnám ve společném či individuálním zpěvu. Všimla jsem si také postoje k chodskému nářečí.

2.2.1 Charakteristika souboru a pravidla realizace programu

Výzkumné šetření bylo provedeno v mateřské škole ve Kdyni (ul. Markova). Ve třídě je 28 dětí, z toho 16 chlapců a 12 děvčat. Program byl komplikovaný v tom, že jsem ho prováděla se smíšenou skupinou dětí (2-7 let) a že všechny děti nechodily do mateřské školy pravidelně. Třída nebyla rytmicky založena a zpěv dětí nebyl zpočátku jednotný.

Doba výzkumného šetření byla tři měsíce. Práce se dvěma písněmi vycházela na týden, u říkadel a kratších písní i více. Chodským písním jsme se věnovali každý den přibližně 10 minut – záleželo na zájmu dětí. Někdy si chtěly zopakovat i jiné písničky, které zvládaly. Program jsem zařazovala před nebo po každodenních řízených aktivitách. Písněmi jsme vyplňovali i prostojové chvíle, jako je např. čekání na oběd. Velkou motivací byla hra na hudební nástroj.

3 REALIZACE A HODNOCENÍ PROGRAMU CHODSKÁ PÍSEŇ V HUDEBNĚ POHYBOVÝCH ČINNOSTECH

Z důvodu větší přehlednosti uvádím průběžné hodnocení programu vždy po popisu aktivit.

Říkadlo do kroku

*Levá pravá, seno sláma,
táta máma, děrek bába.*

- a) Deklamujeme říkadlo.
- b) Deklamujeme nahlas, potichu.
- c) Vytleskáváme a vypleskáváme le-vá pra-vá...
- d) Vytleskáváme jednotlivá slova a hledáme ta, která se rýmují. Např. bába – máma, sláma – máma
- e) Chodíme a vytleskáváme do rytmu říkadla (na slovo bába si sedneme).
- f) Říkáme říkadlo rychle a pomalu, zkusíme podle toho vytleskávat.
- g) Chodíme v rytmu říkadla – rychle a pomalu.

Říkadlo je jednoduché, pro děti rychle zapamatovatelné.

Ad a, b) Deklamace byla pro děti jednoduchý úkol, začala jsem pracovat s hlasem – deklamovala nahlas a potichu. Děti se ke mně automaticky přidaly bez jakéhokoliv vysvětlování.

Ad c) Nejdříve jsme jenom vytleskávali, pak i vypleskávali... Děti napadalo i spousta jiných způsobů pleskání.

Ad d) Hledání slov, která se rýmují, bylo pro děti o něco těžší. Musela jsem nejprve uvést příklad. Starší děti pak další rýmy nacházeli.

Ad e) Dětem jsem musela připomenout, aby zvedaly kolena. Celé říkadlo čekaly, až řekneme „bába“, aby si mohly sednout.

Ad f) Zkusili jsme si říkadlo říkat rychle a pomalu a podle toho jsme i vytleskávali.

Ad f) Když jsme zvládli vytleskávání se změnou tempa, zkusili jsme to samé s chůzí. To už tak jednoduché nebylo. Hlavně při rychlejším tempu se úplně nevedlo, a proto jsme to procvičovali dál.

Pečení chleba

*Mísím, mísím boží dárek, haž humísím, buru válet,
haž huválím, buru sázít, haž ho sadím, buru pít,
haž hupeču, buru hist.*

- a) Vše napodobíme pohyby.
- b) Vytleskáváme rytmus písně podle nápadů dětí (dlaněmi, na ramena, ukazováčkem o nos...)
- c) Válíme s pet-lahví do rytmu (jako s válečkem).
- d) Vytleskáváme rytmus pomocí hůlek a pet-lahví.
- e) Chodíme do rytmu – rychle X pomalu, nahlas X tiše.

Ad a) Vše jsme napodobili pohyby. Spojení slov a pohybu mají děti velice rádi. Problémy spíš dělala chodština. Některá slova jsme si s dětmi museli vysvětlit. Některé děti automaticky říkaly slovíčka, tak jak je říkáme dnes. Ze začátku byly z toho jazyka děti dost zmateny a nerozuměli mu. Jedna holčička mě napomenula, že se říká „péct“

ne „píct“. Začala jsem s opravdu těžkým říkadlem, možná jsem ho měla uvést, až někde na konec programu. Ale tak i tak jsme se s tím poprali. Na VHS je natočen úvod, kdy se děti seznamovaly s říkadlem. Za pár dní ho bez problému deklamovali i s rytmiizací.

Ad b) Děti měly hodně nápadů na vytleskávání – skoro každý něco vymyslel. Strávili jsme proto u vytleskávání mnoho času, ale to proto, že to děti bavilo.

Ad c) Nejdříve jsme si zaváleli mimo říkadlo, řekli jsme si, že pet – lahev je teď „váleček“ se kterým budeme válet těsto.

Žába

*Žába leze na bezu, já tam za ní polezu,
kury vona, tury já, haž ji chytnu, bure má.
Leze žába po železe, nedá pokoj, haž tám vleze,
kury vona, tury já, haž ji chytnu bure má.*

- a) Deklamujeme říkadlo.
- b) Spojíme slova říkadla s pohybem.
- c) Zmelodizujeme říkadlo a vytleskááme rytmus, takt.
- d) Jedna skupina zpívá říkadlo, druhá vytleskáává ostinátní rytmus – žába leze.
- e) Vydupáváme rytmus v sedě na židličkách.
- f) Lezeme do rytmu písňe jako žába – normální tempo, šnek – pomalu.
- g) Chodíme po místnosti a vytleskááme rytmus jako čáp.
- h) Pohybová hra: Čáp vytleskáává rytmus. Na slova bure má, čáp chytá žáby. Koho chytne, pomáhá chytat s čápem (jako Rybičky, rybičky, rybáři jedou).

Ad a, b) Nejdříve jsme se učili říkadlo při spojení slov s pohybem, později deklamovali.

Ad c) Říkadlo samo o sobě navádí ke zmelodizování a vytleskávání.

Ad d) Ze začátku jsem musela s jednou skupinou vytleskávat rytmus a s druhou zpívala kolegyně.

Ad e) Tady byl problém v tom, že ne všechny děti dosáhnou s nožičkama až na zem.

Ad f, g) Když děti lezly jako žáby, šneci a čáповé, tak jsem musela říkat říkadlo nahlas, protože dětem nešel skloubit pohyb z místa na místo s povídáním.

Ad h) Tuhle hru jsme několikrát opakovali, protože se dětem líbila.

Běžil zajouc – rozpočítadlo

Běžil zajouc kolem plotu, roztrh sobě novú botu,

liška mu jí zašívála, veverka se posmívála.

Nemusíš se posmívati, dyjt já humjim zašívati:

Štýry voka, haklík ven, huteč Kubo, z kola ven!

- a) Pleskáme rytmus střídavě do stehů.
- b) Chodíme a vytleskáváme do rytmu.
- c) Chodíme podle rytmu bubínku – rychle jako zajíc, potichu a pomalu jako mazaná liška.
- d) Utvoříme kruh, jedno dítě uprostřed rozpočítává. Na koho vyjde slovo „huteč“, utíká. Hra pokračuje jako hra na kočku a myš.
- e) Posíláme si plyšového zajíce po kruhu do rytmu říkanky.

Ad a, b) Při sezení vytleskávání rytmu dětem celkem šlo, ale s pohybem po prostoru to bylo těžší. Nevládaly pohyb paží, nohou a mluvení zároveň.

Ad c) Tohle dětem šlo a bavilo. Nejvíce čekali ti menší, až budou zajíci a pořádně se proběhnou.

Ad d) Další hra, kterou děti mají rády, bavila je a chtěli ji opakovat.

Ad e) Tohle hned nešlo, ale s tím jsem počítala. Je to moc těžké a chce to trénink.

Mlyjncký kolo

Kolo, kolo mlyjncký,

za štýry ryjecký,

kolo se nám rozlámalo,

tůze škody nadělálo,

hudělalo bác!

- a) Deklamujeme říkadlo, jedno dítě bubnuje na bubínek.

- b) Vytleskáváme rytmus s dlaněmi s propletenými prsty.
- c) Učitelka bubnuje a děti pochodují, na slovo „bác“ si sednou.
- d) Utvoříme kruh, držíme se za ruce, krok na každou čtvrtku. Na slovo „bác“ si sedneme do dřepu, ale na začátek říkadla rychle vstaneme.
- e) Jedna skupina hraje rytmus na dřívka, druhá tleská na hřbet ruky.

Ad a) To je velice známé říkadlo, ale opět jsem děti mátna chodským nářečím. Některé děti říkaly říkadlo, tak jak ho znají, některé používaly nářečí. Nijak jsem to nekomentovala, nechala jsem děti mluvit, tak jak jim to bylo bližší. (Tohle bylo jen u začátku, ke konci si chodské nářečí osvojili skoro všichni a chodská slova jim nebyla cizí.) Nejdříve jsem si vybrala na bubnování dítě, které jsem si otypovala jako „šikovné“, ale když jsem viděla, že mají zájem všichni, nechtěla jsem jim bubínek upírat a bubnoval každý, kdo chtěl. A to jsme bubnovali opravdu dlouho. Ale když je to bavilo, říkám si, proč ne?

Ad b) Další způsob vytleskávání, který vydává jiný zvuk než klasické tleskání. Zkusili jsme si, jak zní i jiné části těla.

Ad c) Tyhle typy her mají děti rádi. Celé říkadlo čekají na slovo „bác“, až si budou moct sednout. A celkem se při tom i vydováděly. Když na začátek říkadla měli zas stát, smíchem jsme naplnili celou třídu.

Ad d) Tady jsme se ve skupinách prostrídali. Hraní chtěli opakovat - nástroje jsou pro děti silnou motivací.

Popěvek Kačenko...

*Kačenko zlatá, vorevři vrata,
jen chutě, jen chutě, než přijde táta!
Táta je v lese, voříšky třese,
jen chutě, jen chutě,
hajt je přinese!
Zin, zin, zin, zin, pastyřujc syn,
kočka se vdávala, pes se ženil.*

- a) Hra na tělo – na 1. dobu tlesknutí, na 2. a 3. dobu plesknutí do stehů

- b) Zpíváme píseň a po každém verši vytleskáváme jeho rytmus jako ozvěnu
- c) Tančíme mazurku
- d) Tanec v kruhu – valčíkový krok – pomocí prádlové gumy
- e) Taneční nápady dětí
- f) Běháme jako kočička – *tiše, pomalu. Pejsek – rychle, dupeme.*
- g) Jedna skupina vytleskává ostinato (Kačenka), druhá zpívá.
- h) Tleskání nahradíme dřívky.
- i) Vyšlapáváme rytmus v prostoru, přidáme tleskání rukama nad hlavou.
- j) Vyšlapáváme rytmus po špičkách – vpřed, zkusíme i vzad.
- k) Jedna skupina zpívá a hraje rytmus na dřívka, druhá skupina chodí do rytmu.
- l) Předávání míčku v kruhu do rytmu písně.

Ad a) Kačenka se stala jednou z nejoblíbenějších písní u dětí. Ze začátku se dětem pletla kombinace tleskání s pleskáním.

Ad b) Tohle bylo těžší – musela jsem tleskat s dětmi.

Ad c) Při mazurce si starší děti vybrali děti mladší. Protože jsme mazurku tančili už dřív, tak to celkem šlo.

Ad d) Ze začátku jsme zkoušeli tančit valčíkový krok nastejno, všichni spolu.

Ad e) Děti běžně vymýšlí pohyby k písničkám a básním, ale taneční improvizace byla pro děti nová. Potřebovali čas, pár ukázek... Zapojovaly se starší děti.

Ad f) Děti si na kočičky a pejsky hrají rády. Jako pomůcku jsem měla dva plyšáky – kočičku a pejska. Jednu plyšovou hračku jsem měla za zády a druhou jsem zdvihla nad hlavu – děti měly úkol stížený tím, že musely dávat pozor, jaké zvířátko se zrovna na ně dívá, a podle toho běhaly.

Ad g, h) Ostinato jsem s dětmi musela nejdříve vytleskávat, později to zvládaly samy. Když jsem dětem nabídla dřívka, byly více motivovány a chtěli si všichni hraní s dřívky zkusit. Dřívka si vyzkoušely i malé dvouleté děti, neopravovala jsem, když to děti nezvládaly.

Ad i) Samotné vyšlapávání celkem dětem šlo. Jen mi přestávaly zpívat, když jsme ještě k pohybu v prostoru přidaly pohyby rukou.

Ad j) Vyšlapávání vzad bylo těžší, ale více děti bavilo. Zažily si legraci.

Ad k) Opět děti na nástroj reagovaly velmi pozitivně. Všichni se chtěli prostrídat a jednou jim to nestačilo. Tak jsme tuto činnost opakovali vícekrát.

Ad l) Předávání míčku jsme dál pilovali. Čím víc to dětem šlo, tím víc je to bavilo. U menších dětí míček setrval déle, ale nikoho jsme neopravovali a postupně starší děti menším dětem míček vzaly včas. To je důkaz toho, že i tenhle těžký úkol lze dělat se smíšenou třídou.

Hdyž jsem šel vod Domažlic

Hdyž jsem šel vod Domažlic,

nesl jsem putnu kvasnic.

Drobet sem prodával,

drobet sem rozdával,

sám sem si nenechal nic.

Hančičko šefáruva,

ty nemáš husy doma.

Ty je máš v ječmeně,

di na ně vyžeň je,

hajť není žádná škoda.

- a) Nácvik písně s pohyby vyznačující obsah písně.
- b) Vytleskávání písně – skluzem, s natáčením trupu.
- c) Na první dobu tleskáme, na 2. a 3. pleskáme.
- d) Rozdělíme se do dvou skupin – jedna skupina hraje na dřívka (tukne vždy na první dobu), druhá skupina zpívá. (učitelka zpívá a ukazuje první skupině)
- e) Pleskání pravou rukou na levé stehno a opačně.
- f) Tlesknutí, plesknutí pravou rukou na levé stehno, tlesknutí, plesknutí levou rukou na pravé stehno.
- g) Tleskání ve dvojici.
- h) Chůze ve $\frac{3}{4}$ rytmu s tlesknutím na první dobu.
- i) Chůze po špičkách – vpřed, vzad.
- j) Nacvičování $\frac{3}{4}$ rytmu v kruhu pomocí prádlové gumy.

Ad a) Píseň „Hdyž jsem šel vod Domažlic“ už děti znaly, tak nebyl nácvik s pohyby těžký.

Ad b, c) Vytleskávání na místě celkem šlo. Horší bylo spojení chůze s vytleskáváním. Některým to šlo, někteří co krok tleskali, někteří tleskali úplně v jinou dobu, než měli, někteří správně tleskali, ale chůze už jim do rytmu nešla.

Ad d) Tady záleželo hlavně na věku dětí. Někomu to šlo lépe, někomu hůře.

Ad e) Opět u některých dětí nebyl problém, některé tleskaly jen jednou rukou do obou stehen, některé koukaly a jen zpívaly.

Ad f, g) Tohle bylo pro menší děti těžké. Ale bavilo je to. A ještě více ve dvojicích, kdy si směly vybrat kamaráda, se kterým chtějí tleskat.

Ad h, i) Samotná chůze celkem šla, vzad byla těžší – to tolik nešlo, spíš se věnovaly tomu, aby do nikoho nenacouvaly.

Ad j) Některým dětem to šlo, některé chodily jen tak dopředu a dozadu.

Žádnýj neví jako já

Žádnýj neví jako já, jak se seče votavička.

Žádnýj neví jako já, jak se seče votava.

Votava se pěkně seče, jako když se pole vleče,

žádnýj neví jako já, jak se seče votava.

(Žádnýj neví jako já, jak je v noci cesta dlúhá,

žádnýj neví jako já, jak je v noci cesta zlá.

Hdyž přijdu k mý Dodlice, vona mě vorevřít nechce,

žádnýj neví jako já, jak je v noci cesta zlá)

- a) s dětmi se naučíme píseň zpívat – tleskáme takt
- b) při zpěvu polovinu písně tleskáme, polovinu pleskáme
- c) při zpěvu písně děti šlapou na místě
- d) hra na tělo – každý hraje, kde a jak chce – „*Jak by to šlo jinak? Na co bychom mohli ještě hrát?*“
- e) polovina dětí zpívá, druhá polovina hraje (tleskáním, pak tyčky) ostinato na slovo „*seče*“
- f) v kruhu (držíme se za ruce) a jdeme do rytmu písně (upozorním děti, aby zvedaly kolena)
- g) vytleskáváme slova – votava, seče, vleče, otavička, já, pole

- h) chůze + hra – traktory sekají a jedou s výraznou chůzí v zástupu po kruhu. Když píseň skončí, vytvoří se rychle za řidičem (má volant) zástup, všichni děti provedou široký stoj rozkročný a poslední v zástupu podlézá na místo řidiče.
- i) poskoky
- j) Zpíváme a část písničky vytleskáváme, část vydupáváme.
- k) Zahrajeme si na muzikanty a dirigenty. Když dirigent tleská, muzikanti hrají na dřívka. Když dirigent dupe, muzikanti hrají na bubínek.
- l) Dirigent dupe a tleská jako v odstavci „j“, muzikanti podle něho hrají.

Ad a, b) Tohle dětem šlo. Je to rytmická píseň, do které tleskání a splaskáním jde samo.

Ad c) Tady opět záleželo na věku dětí. Někdo šlapal do rytmu, někdo ke šlapání automaticky přidal pohyb paží. Některé děti jen stály a zpívaly, u některých byl znát nejistý náznak šlapání. Na VHS je i vidět dvouletý chlapeček, který se drží za ruku kolegyně a dupe do rytmu jen jednou nohou.

Ad d) Vymyšlení druhů vytleskávání dětí bavilo, strávili jsme tím spoustu času.

Ad e) Chvilí jsem s jednou skupinou zpívala a chvíli druhé skupině pomáhala s ostinatem.

Ad f) Tohle dětem celkem šlo.

Ad g) Vytleskávání slov šlo i menším dětem.

Ad h) Ve hře na traktory nejvíce děti bavilo podlézání zástupu dětí.

Ad j) Poskoky většině dětí nešly, tak jsme je zkoušely bez písničky jen tak.

Ad k, l) Hru na dirigenty mají děti moc rádi, tak jsem toho často využívala.

Myslivec křelil sojku

Myslivec křelil sojku, křelil ji do vobojku.

Vona mu letěla, haž mu huletěla do zelenýho hájku.

Husedla na jedličku, volala myslivečku!

Myslivečku chachá, já sem to vyhrála, sedím si na stromečku!

- a) Vytleskávání rytmu při zpěvu.
- b) Jednou tleskneme a dvakrát pleskneme do stehů.
- c) Vytleskání bez zpěvu.

- d) Vytleskávání ve dvojici.
- e) Chůze s tlesknutím na první dobu.
- f) Posílání papírové koule do rytmu po kruhu.
- g) Běháme (lítáme) jako sojka – rychle – normálně – pomalu.
- h) Pohybová hra: budu držet plyšovou kočičku – když se dívá, sojky se dívají na kočičku a poskakují na místě, když se kočička nedívá, sojky lítají.
- i) Rozdělíme se do dvou skupin. První skupina vydupává první dobu, druhá skupina vytleskává všechny.
- j) Děti jsou rozděleny do skupin – zpěváci, muzikanti na tamburínu a muzikanti na dřívka. Na první dobu hraje skupina na tamburínu vždy první dobu, na všechny doby dřívka.

Ad a, b) Starším dětem vytleskávání celkem šlo, některým se kombinace tleskání a s pleskáním pořád pletla. Někdo jenom pleskal, někdo jen tleskal, někdo jednou tlesknul a jednou plesknul do stehen.

Ad c) Při vytleskávání bez zpěvu jsme se z většiny sladili.

Ad d) Vytleskávání ve dvojici nám hned nešlo. Zjednodušili jsme to na jedno plesknutí (každé dítě samo) a dvakrát plesknutí s kamarádem.

Ad e) Tohle dětem celkem šlo, ale musela jsem chodit a tleskat s nimi.

Ad f) Dále jsme zlepšovali posílání papírové koule po kruhu.

Ad g) Jakékoliv hry, ve kterých se běhá, jsou u dětí oblíbené, a proto nejradši litaly jako „rychlá sojka“.

Ad h) Další oblíbená hra dětí, často jsme opakovali.

Ad i) To bylo hodně těžké, ale většina to děti to zvládla.

Ad j) Tady jsem nejprve zadala rytmus skupině pro dřívka, pak se přidaly tamburíny a nakonec jsme začali zpívat a k mému překvapení děti udržely rytmus a neznělo to vůbec špatně. Činnosti s nástroji byly u dětí v oblíbené, tak jsme to hodně opakovali.

Vdávalo se motovidlo

*Vdávalo se motovidlo, vdávalo se motovidlo, dlo, dlo,
ha brálo sobě starý bidlo, dlo, dlo, ha brálo sobě starý bidlo.
Šecky ftáky je pozválo,*

*lo ha enom sůvu vynechálo.
Sůva jak to huslyšila,
la hned na svarbu přiletíla.
První tanec vzal ji vrabec,
bec pošlapál ji celýj palec.*

- a) Vytleskáváme takt.
- b) Střídáme tleskání s pleskáním.
- c) Vytvoříme dvě skupiny. Jedna skupina hraje na bubínek a dřívka, druhá zpívá.
- d) Při zpěvu šlapeme na místě.
- e) Jedna skupinka zpívá a tleská rytmus chůze, druhá chodí.
- f) Chůze ve dvojicích – při bubínku, když se ozve triangel, vybere si dítě jiného kamaráda.
- g) Hledáme slova, která se rýmují, a vytleskáváme je.
- h) Na píseň si zatančíme – kruh – jedno dítě stojí bokem (sova). Ve třetí sloce vletí do kruhu, ve čtvrté tancuje s vrabcem a děti jim do toho tleskají.
- i) Pochodujeme v rytmu na „lo“ si sedneme do dřepu....

Ad a, b, c) Dětem vytleskávání už zvládaly celkem dobře. Nejradši ale hrály na nástroje – ty byly pro děti silnou motivací.

Ad d) Většina dětí vyšlapávání na místě zvládala.

Ad e) Tohle dětem šlo. Více je to bavilo, když jsme zaměnili vytleskávání za hraní na nástroje.

Ad f) Tady jedno dítě hrálo na bubínek (nebo víc dětí na dřívka – protože nástroje děti hodně chtěly) a já jsem hrála na triangel.

Ad g) Při hledání slov, která se rýmují, se zapojovaly hlavně starší děti.

Ad h) Tahle činnost děti bavila, všechny chtěly být vrabec a sova. Lepší by bylo, kdybych měla vyrobené čepičky znázorňující sovu a vrabečka.

Ad j) Další hra zaměřená na pozornost dětí, která byla oblíbená.

Já nevím

Já nevím, ach nevím, co se tě tak líbím,

*já nevím, ach nevím, co se libjím.
Já bohatá nyjsem, hezká teký nyjsem,
já nevím, ach nevím, co se libjím.
Žádnýj nám nemůže za naše peníze,
žádnýj nám nemůže rozkazovat.
Hdo by nám rozkázal, tomu bych vokázal,
tomu bych vokázal cestu zez vrát.*

- a) Vytleskáváme text a deklamujeme.
- b) Tleskáme na první dobu.
- c) Na první dobu dupneme.
- d) Hra na dirigenta a muzikanty – dirigentovo dupnutí = hra na bubínek.
- e) Na první dobu tleskneme a na druhou a třetí pleskneme do stehů.
- f) První sloku zpívají děvčata a druhou chlapci.
- g) Když zpívají chlapci, vytleskávají píseň chlapci a naopak.
- h) Vytleskávání nahradíme dřívky.
- i) Chůze do rytmu a tlesknutí na první dobu.
- j) Vytleskávání ve dvojicích.
- k) Tančíme mazurku.
- l) Pohyby hlavou do rytmu – zvon odbíjí.

Ad a) Text jsme si vysvětlili a vytleskávali ve skupinkách – kluci, holky.

Ad b, c) Vytleskávání a dupnutí na první dobu šlo dětem mnohem lépe.

Ad d) Hru na dirigenty jsme několikrát opakovali, protože děti bavila. Všichni jsme byli dirigenti, někteří hráli na nástroje. V rolích jsme se několikrát vyměnili.

Ad e) To už šlo dětem také lépe, zkoušeli jsme to samé i ve dvojicích (ad j). A to už bylo horší, ale děti to bavilo.

Ad f, g, h) Zpívali jsme i s pohyby, a když jsme přidali hudební nástroje, bavilo to děti nejvíc.

Ad i) Dále jsme upevňovali chůzi s tlesknutím na první dobu, která už šla dětem o něco lépe.

Ad k) Taneček mají děti rádi. Tančily i ve volné hře samy od sebe. Aby jim šla mazurka lépe, starší děti si k sobě vybíraly děti mladší.

Roztrhaná chalupa

*Roztrhaná chalupa, slunce do ní svítí,
zkázala mně má mjilá, že mně nechce mítí.*

*Roztrhaná chalupa, vítr do ní fúká,
nyjsú šáný prampůry, hani šáná múka.*

*Prampůrová polívka, slunce do ní svítí,
hdyž v ní nejni zápraška – to je koze k pjítí!*

- a) Vytleskáváme text – libovolně, podle nápadů dětí.
- b) vytleskávání skluzem na takt
- c) jedna skupina tleská, druhá pleská do stehen
- d) Polovinu věty tleskáme, druhou polovinu pleskáme.
- e) Tlesknutí, plesknutí pravou rukou na levé stehno, tlesknutí, plesknutí levou rukou na pravé stehno.
- f) jedna skupina zpívá, druhá hraje rytmus na dřívka
- g) vytleskávání při chůzi
- h) dvě řady dětí si stoupnou naproti sobě tak, aby měli do dvojice někoho naproti sobě – podlézání ve dvojici z jedné strany na druhou jako tunelem

Ad a) Libovolným vytleskáváním (podle nápadů dětí) jsme se písničku dobře naučili.

Ad b) To nám nešlo. Takt byl pro děti těžký.

Ad c, d) Střídání tleskání a pleskání nedělalo dětem potíže, ani rozdělení do skupin.

Ad e) Tlesknutí, plesknutí pravou rukou na levé stehno, tlesknutí, plesknutí levou rukou na pravé stehno jsem vybrala záměrně. Chtěla jsem, aby si děti tuhle kombinaci vytleskávání s pleskáním upevnily a pak ho aplikovaly při vytleskávání ve dvojicích.

Ad f) V hraní na dřívka jsme se vystřídali – chtěli hrát všichni. Dokonce si děti začaly hudební nástroje půjčovat ve volné hře.

Ad g) Vytleskávání při chůzi jsme nadále zlepšovali.

Ad h) Tahle činnost děti bavila. Problém byl však v tom, že zapomínaly ze začátku zpívat.

Já dycky hop hop hop

*Já dycky hop, hop, hop,
Hondzíček ztratil krok,
já dycky hop, hop, hop,
vrat' se pro krok.
Tralala, tralala, tralala,
tydly, tydly, tydly,
tralala, tralala, tralala, la.*

- a) Deklamujeme text.
- b) První takt vytleskáme 1. dobu, ve druhém taktu všechny tři doby.
- c) „Hop, hop, hop“, „ztratil krok“, „pro krok“ a „tydly“ vydupáváme.
- d) První takt jdeme, druhý vyskáčeme – na hop/hop/hop – ztra /til /krok.... – na místě
- e) Jak by šla písnička vytleskat – nápady dětí
- f) Chůze v kruhu, na hop tlesknem, na tralala se ve dvojici točíme“

Ad a) „Já dycky“ je další oblíbená píseň dětí. Deklamací a vytleskáním (podle různých nápadů dětí – ad d) jsme si text upevnili.

Ad b) Tahle kombinace byla těžká, proto jsme se jí víc věnovali.

Ad c) Přišlo mi, že celou dobu děti čekaly na vydupávání „tydly“ a pak jsme se těžko navraceli k „tralala“.

Jedna, dje, tři, čtyry, pět

*Jedna, dje, tři, čtyry, pět,
cos to Honzo, cos to sněd?
Z brambůrů polívku,
ta mě tlačí v žaludku.*

- a) Deklamace s tleskáním.
- b) Zpěv s tleskáním v rytmu na hřbet ruky. Jedno dítě bubnuje doby.
- c) Několik dětí zpívá a hraje rytmus na dřívka, ostatní zpívají a tleskají na hřbet.

- d) První větu vytleskává jedna skupina, druhou druhá skupina. Napřed se slovy, pak beze slov.
- e) Kruh – na první větu chůze dovnitř, na druhou ven.
- f) Chůze v rytmu – dopředu, vzad, po špičkách, po hranách chodidel.
- g) V rytmu říkadla chodíme přes překážky – střídáme pravou a levou nohu.

Ad a) Při deklamaci s tleskáním jsme si upevnili hlavně konec popěvku. Každý ho z dětí zná, ale ne v chodské verzi.

Ad b, c) Bubnovat chtěli opět všechny děti. Když jsem jim nabídl hudební nástroj, byly vždy soustředěnější a víc je to bavilo.

Ad d) S tleskáním beze slov jsem dětem musela pomáhat, převážně tleskaly všelijak.

Ad e, f) Nadále jsme upevňovali různé druhy chůze.

Ad g) Byla to jednoduchá překážková dráha – šlo jen o střídání nohou. Ale přes to jsme si ji napřed prošli bez říkadla.

Já ne, já ne, já ne, to ty

*Já ne, já ne, já ne, to ty, koupilas mi nový boty,
já ne, já ne, já ne, to ty koupilas mi nový frak,
už je třikrát zobrazený, ještě není zaplacený,
já ne, já ne, to ty, to ty, koupilas mi nový frak.*

(Kuba, Lidové písně z Chodska, s. 158)

- a) Vytleskáváme takt písně.
- b) Hrajeme rytmus s bačkůrkami o zem.
- c) Chůze ve vázaném kruhu. Jedno dítě je uprostřed a natřásá se s botičkami, kabátem – při skončení písně si vybere někoho jiného, kdo ho vystřídá.
- d) Vytleskáme rytmus písně při chůzi.
- e) Zpíváme píseň rychle x pomalu, přidáme vytleskávání a nakonec vše spojíme s chůzí.
- f) Chůze ve vázaném kruhu, jedno dítě uvnitř kruhu jde opačným směrem. U koho se zastaví na slovo frak v osmém taktu, toho rychle chytne. Dvojice pak tančí poskoky v držení za obě ruce.

g) Zpíváme a provádíme krok poskočný.

Ad a) Při vytleskávání jsme si upevnili text.

Ad b) Trochu jsme si zpestřili hraní rytmu, přibyly bačkůrky a to děti zaujalo.

Ad c) Stačil jen kabátek a děti projevíly větší zájem o chůzi ve vázaném kruhu, hru jsme navíc obměnili o tančení ve dvojicích – viz f.

Ad g) Když děti poskakovaly, tak nezpívaly. Proto jsme vybrali skupinku zpěváků a prostřídaly jsme se, aby si poskoky vyzkoušel každý.

Na rozlúčení

Na rozlúčení, mý potěšení, postavím pod vokny máj.

Haby věděli falešný lidi, že sem já chodíval k vám.

Jeníčku hezkyj, jen si zvyvskyj, haš ty pryč vod nás pureš.

Haby věděli falešný lidi, že mě věrně mjiluješ.

- a) Vytleskáváme takt.
- b) Chodíme do rytmu po třídě na první dobu v taktu tleskneme.
- c) Vytleskáváme rytmus o hřbet ruky.
- d) Tancujeme $\frac{3}{4}$ rytmus pomocí prádlové gumy.
- e) Tancujeme volně po třídě se stužkami.

Ad a, b, c) Dál jsme procvičovali vytleskávání taktu a spojení vytleskávání s chůzí v prostoru, abychom se zlepšili.

Ad d) Stále jsme procvičovali $\frac{3}{4}$ rytmus – stále dohromady celá skupina.

Ad e) Při tancování se stužkami děti byly zaujaty stužkami, proto jsem si opět musela vybrat skupinu zpěváků, zbytek dětí byla skupina tanečnicků. Několikrát jsme se vyměnili.

Koulelo se, koulelo

Koulelo se koulelo, červené jablíčko,

komu ty se dostaneš, má zlatá Hančičko?

Komu bych se dostala než Pepičku k tobě,

ty si hezkyj, já teky, šikneme se k sobě.

- a) tleskání do taktu a nácvik písně
- b) posílání jablíčka do taktu ve dvojicích
- c) posílání jablíčka do taktu v kruhu
- d) v první části – posílání jablíčka ve dvojici, ve druhé části – pomalé stoupání, vzhůru ruce, držení společně jablíčka, otočení ve dvojici kolem dokola
- e) půl skupiny zpívá, půl hraje ostinato na slovo „koulelo se“

Ad a) Píseň „Koulelo se, koulelo“ většina dětí znala.

Ad b, d) Koulení se dětem líbilo, kolikrát nezpívali, jen kouleli. Chtělo by to k takovým věcem nahrávku na CD.

Ad c) Posílání „jablíčka“ šlo lépe, občas se někdo zapomněl.

Ad e) Chvilí jsem pomáhala dětem s ostinatem, chvíli jsem s dětmi zpívala.

Blízko u Domažlic

Blízko hu Domažlic roste vosika,

že je má Andulka velká nešika.

Kudy chodí, tudy spí, na co přijde, šecko sní,

jakživ sem neviděl děvče tak tlustý.

To jednou po ránu nesla smetanu,

asi dva žejdlíky ve velkém džbánu.

Kdopak ví, co dělala, bez pochyby, že spala,

na čistej rovině se džbánem pádla.

- a) spojíme zpěv s pohyby doprovázející význam písně
- b) vytleskáváme metrum skluzem dlaní
- c) pleskáme střídavě pravou a levou rukou
- d) chodíme v rytmu a zpíváme
- e) Chodíme a pleskáme v rytmu písně
- f) Tančíme cval přísunný stranou.
- g) posílání papírové koule v rytmu po kruhu

Ad a) Blízko u Domažlic je další píseň, kterou děti chtějí zpívat pořád. Dobře se s pohyby doprovázel význam písně. A dál jsme upevňovali rytmické a pohybové prvky.

Ad b-e, g) Dále jsme upevňovali na písničce, co bylo potřeba – vytleskávání metrum skluzem, chození a pleskání v rytmu písně, posílání papírové koule v rytmu po kruhu.

Ad f) Cval přísuný stranou nás trochu potrápil. Zkoušeli jsme nejprve samotný cval bez písničky a více opakovali, aby ho zvládala většina dětí.

V nevolickém houdolí

V nevolickém houdolí, roste pěkný stromoví,

//:chodilo tám potěšení, hale huž tam nechodí.://

Chodili tam dva za ní, byly voba svobodní,

//:dej si pozor, má panenka, z nich tě jeden vošidí.://

- a) Zpíváme a naznačujeme význam písně pohyby těla.
- b) Kýváme se do rytmu písně jako stromy.
- c) Vydupáváme rytmus, na refrén první dobu v taktu.
- d) Jedna skupina vyšlapává rytmus, druhá ho hraje na ozvučná dřívka.
- e) Hrajeme metrum na dřívka.
- f) Jedna skupina hraje metrum, druhá vytleskává rytmus.
- g) Vyšlapáváme v prostoru rytmus ve dvojicích, na refrén se dvojice točí, chlapec podtáčí holku.
- h) Vyšlapáváme rytmus po špičkách, po patách, po hranách chodidel.
- i) V rytmu hudby cvičíme se stužkou – improvizace.

Ad a, b) Při spojení zpěvu s pohyby jsme naučili písničku, pak jsme se zkusili kývat do rytmu jako stromy. Děti se kývaly podle mě, dbala jsem na to, aby nedělaly trhavé pohyby.

Ad c) Písničku jsme vydupali jednou nohou, pak druhou nohou. Zkusili jsme i vytleskat píseň stejným způsobem pro upevnění rytmu (stejným způsobem jsme si osvojovali bod e).

Ad d) Když jedna skupina vyšlapávala rytmus a druhá ho hrála, tak to dětem šlo.

Ad f) Větší upevnování chtěla kombinace – metrum a rytmus. Nejdřív jsem dětem udala rytmus, pak jsme začali zpívat a vytleskávat metrum.

Ad g) Vyšlapávání různými způsoby jsme opakovali, protože to děti bavilo.

Ad i) Opět byly děti více zaujaty stužkami, a proto moc nezpívaly. Bylo by lepší mít píseň na Cd.

My jsme se k vám přišli ptáti

My jsme se k vám přišli ptáti,

smíme-li tu tancovati,

my jsme se k vám přišli ptát,

smíme-li tu tancovat.

- a) Na první dobu ťuknem dřívky.
- b) Zkusíme zazpívat písničku na slabiku la.
- c) Ke zpěvu vytleskáme rytmus.
- d) Kdo k nám přišel tancovat? Vytleskáváme jména.
- e) Zpíváme píseň pomalu x rychle. Spojíme s chůzí.
- f) Chodíme v kruhu, držíme se za ruce – místo slovo tancovat zpíváme zadupat a dupáme, zaskákat a skáče... nápady dětí.

Ad a) Vyťukávání jsme dlouho a při jakékoliv příležitosti opakovali, děti to baví. Všichni se prostřídali několikrát.

Ad b, c) Nezpívali jsme jen na la, ale i na spoustu dalších slabik, které děti napadly. Šlo nám to i s vytleskáváním

Ad d) Každý zvládl vytleskat své jméno, až na malé dvouleté, některé tříleté děti.

Ad e) Zpívání pomalu a rychle nám šlo, když jsme to spojili s chůzí, tak pomalu to taky šlo, při zrychlování místo zpěvu se děti dost nasmály.

Ad f) Děti měli spoustu nápadů na další sloky, často jsme píseň s pohyby i opakovali.

Šla má mjilá

Šla má mjilá do háječku,

do zelenýho, do zelenýho, do zelenýho.

Potkala tám myslivečka

modrevokýho, modrevokýho, modrevokýho.

Tralala, tralala, tralala lom, tralala lom, tralala lom.

- a) Vytleskáváme každou první dobu
- b) Zpíváme a ukazujeme význam písni pohyby
- c) Na konec opakujících se slov dupneme – zelenýho, modrevokýho
- d) Zahrajeme si na muzikanty a dirigenta – jedna skupina vytleskává a vydupává jako v odstavci „a“ a „c“, druhá skupina podle nich hraje – na dupnutí hrají tamburíny, na tlesknutí dřívka
- e) Chodíme a tleskáme do rytmu
- f) Vytleskáváme rytmus ve dvojicích. Na „tralala“ se dvojice chytanou za ruce a točí se dokola.

Ad a) Vytleskali jsme píseň. Děti mi automaticky začaly říkat i nápady na jiný druh tleskání a pleskání.

Ad b) Děti pohyby k písni vymýšlely samy. To je dost baví.

Ad c) Dupnutí nám pomohlo dát důraz na první slabiku opakujících se slov.

Ad d) Hra na dirigenty děti baví. Pokaždé než jsme začali hrát, jsem si „muzikanty“ nejprve vyzkoušela – podle toho jak jsem dupala a tleskala, tak muzikanti hráli.

Ad e) Dále jsme pilovali chůzi s tleskáním do rytmu.

Ad f) Tohle děti bavilo. Samy od sebe pak chodili dva kamarádi blízko sebe, nebo se i drželi za ruce, než se začali točit.

Pásla ovečky

Pásla ovečky vod zvíčera haž do rána,

pásla ovečky haž bul bílyj den.

Ha já dycky cupy, cupy, cup,

vona zase dypy, dupy, dup.

Pásla ovečky haž bul bílyj den.

Pásla ovečky bedle zelenýho hájku,

pásla ovečky hu Postřekova.

Já zavolál: halí, halí, hú,

ha má mjilá: helí, helí, hú.

Pásla ovečky hu Postřekova.

- a) Deklamace textu – potichu, nahlas
- b) Tančíme $\frac{3}{4}$ rytmus v kruhu, držíme se za ruce a zpíváme. Na „cupy, cupy“ jdeme po špičkách, na „dupy, dupy“ dupeme, na „bílyj den“ se otočíme na místě.
- c) Tleskáme na první dobu.
- d) Tleskání nahradíme dřívkami. „Dupy, dupy“ hraje bubínek a „cupy, cupy“ jemně tamburína.
- e) Paseme ovečky – tančíme $\frac{3}{4}$ rytmus v kruhu a zpíváme. Ovečky jsou uvnitř (čepičky oveček na hlavě) – my „cupy, cupy“ a oni „dupy, dupy“. Na konci sloky si vyberou, kdo jiný bude ovečka, a předají čepičky.
- f) Vytleskáváme první dobu při chůzi, zkusíme i pozadu.

Ad a) Text jsme deklamovali tak, jak je psaný výše (ve zpěvníku Jindřicha Jindřicha), ale nakonec jsme píseň zpívali tak, jak ji děti znají. Nešly nám slova do melodie písně a nechtěla jsem zpívat úplně jinou melodii a dětem to plést.

Ad b) Taneček jsme opakovali, protože ho děti měly rády. Přestože $\frac{3}{4}$ rytmus šel starším dětem lépe než mladším, tancovali ho rádi všichni.

Ad c, d) Když šlo dětem tleskání, nahradili jsme ho dřívky a přidali další nástroje. Rozdělili jsme se i na muzikanty a tanečníky.

Ad e) Pozpátku šla chůze do rytmu jen málokomu.

Žádnýj neví, co sou Domažlice

Žádnýj neví, co sou Domažlice,

žádnýj neví, co je to Taus:

Taus je to německy, Domažlice česky,

Žádnýj neví, co je to Taus.

Žádnýj neví, co je to železo,

žádnýj neví, co je kroužek.

Kroužek je železo, má zlatá Terezo,

žádnýj neví, co je kroužek.

- a) Zpíváme a naznačujeme pohyby význam písni.
- b) Vytleskáváme rytmus písni.
- c) Vytleskáváme rytmus ve dvojicích.
- d) Posíláme míček po kruhu do rytmu písni.
- e) Tančíme $\frac{3}{4}$ rytmus v kruhu.
- f) Chodíme do rytmu a na první dobu tleskneme do stehů.
- g) „Žádnýj neví, co sou Domažlice... Taus.“ – dupneme na první dobu. „Taus je to Německy, Domažlice Česky.“ – vytleskáváme všechny doby.
- h) Zahrajeme si na muzikanty a dirigenty. Dirigenti dělají to, co v odstavci „g“ a muzikanti místo dupání hrají na tamburíny a místo tleskání hrají na dřívka.
- i) Tančíme mazurku.

Ad a) Děti vymýšlely pohyby k písni. Nechávám je vymýšlet, protože je to pak více baví a mají i dobré nápady.

Ad b, c) Nejprve jsme vytleskávali samy a pak na stejný způsob ale ve dvojicích. Zkoušela jsem to s dětmi i individuálně, aby jim šlo vytleskávání ve dvojicích lépe.

Ad d) Dál jsme procvičovali posílání míčku po kruhu, zkusili jsme poslat i dva a to už bylo hodně těžké.

Ad e, f) Pomocí písni jsme procvičovali třídobý rytmus nejen v kruhu tanečním krokem, ale i při chůzi s důrazem na první dobu.

Ad g, h) Když děti zvládaly změnu vytleskávání s dupáním, mohli jsme si zahrát na dirigenty, na které si děti rády hrály.

Ad i) Mazurku jsem zařadila, abychom si ji připomenuli a procvičili.

Purem spolu do Betléma

Purem spolu do Betléma halí, halí, halí, haj!

Ježíšku, synáčku, já tě buru kolibati,

Ježíšku, synáčku, já tě buru kolíbat.

Spus puklaři, spust na pukla:

Duddaj, duddaj, duddaj, daj! Ježíšku...

Ha ty, Franto, na húsličky:

Fifli, fidli, fidli, dli! Ježíšku...

Ty viskači, na kladynet:

Tydly, tydli, tydli dli! Ježíšku...

- a) Zpíváme a kolíbání i nástroje naznačíme rukama.
- b) Vytleskáváme rytmus písně.
- c) Vytleskávání vyměníme za dřívka, v refr. se přidají rolničky.
- d) Chodíme v řadě po třídě do rytmu písně.
- e) Připravíme jednoducho překážkovou dráhu (zaměřenou jen na pravidelné střídání nohou) a do rytmu písně jí budeme procházet.
- f) „Purem spolu...“ – pujdeme jako pejsek, medvěd atd.

Ad a) Písničku jsme nakonec zpívali bez nářečí, tak jak jí každý zná, protože jsme ji celá MŠ zpívala u rozsvěcování Vánočního stromu. Nechtěla jsem, aby se dětem pletla slova.

Ad b, c) Když jsme zvládali vytleskávání rytmu písně, tak jsme začali hrát na dřívka a rolničky.

Ad d, e) Když většina dětí zvládala vyšlapávat rytmus po třídě, ztížila jsem to o jednoduchou překážkovou dráhu.

Ad f) Jít jako nějaké zvířátko děti bavilo.

Červenej šátečku

Červenej šátečku, kolem se toč,

kolem se toč, kolem se toč.

Můj milej se hněvá,

já nevím proč, já nevím proč.

Tralalalalala, červená fiala,

tralalalalala fialenka.

Hdyž jsem si v potoce ruce myla,

ruce myla, ruce myla,

*šátek jsem do vody upustila,
a upustila, a upustila.
Tralalalalala, červená fiala,
tralalalalala fialenka*

- a) Vytleskávání textu.
- b) Píseň vytleskáváme a vypleskáváme.
- c) Rozdělíme se na dvě poloviny – jedna polovina tleská a druhá pleská do steh.
- d) Hrajeme na tělo – nápady dětí.
- e) Každý hraje na tělo, jak chce.
- f) Jedna skupina zpívá, druhá hraje ostinato „šátečku“.
- g) Vytleskáváme ve dvojicích, na „tralala“ se točíme v kruhu.
- h) Chodíme do rytmu písně a tleskáme na první dobu. Na „tralala“ si najdeme kamaráda a otáčíme se.
- i) Pohybová improvizace a zpěv písně.

Ad a, b) Vytleskávání a vypleskávání většina dětí zvládá.

Ad c) Nejprve jsme všichni zkusili vytleskávání a zvlášť vytleskávání. Pak jsme se rozdělili do skupin. Začala jsme vytleskávat s jednou skupinou a pak jsme do toho přidali vypleskávání druhé skupiny. Dětem to šlo.

Ad d) Děti mají vždy spoustu nápadů, každý chce, aby se realizoval zrovna ten jeho. Abych vyhověla všem, hráli jsme na tělo opravdu dlouho. Zjistili jsme, že každá část těla vydává trochu jiný zvuk.

Ad e) Když jsme si ukázali spoustu nápadů, jak hrát na tělo, každý si vybral, to co se mu líbilo nejvíce a vytleskali jsme si píseň všichni společně, ale každý jinak.

Ad f) Většina dětí ostinato zvládala.

Ad g) Tyhle věci ve dvojicích jsou u dětí oblíbené, dělají je s chutí.

Ad h) Většinou kamarádi chodili vedle sebe, aniž bych jim cokoliv říkala, takže se i rychle našli a vše šlo pěkně do rytmu.

Ad i) Pohybovou improvizaci jsme nakonec tančili se stužkami, lepší by byl šátek, ale nejsme jimi vybaveni pro všechny děti. Starší děti si vybíraly složitější pohyby než děti mladší.

Já se dycky vohlídám

*Já se dycky vohlídám, vohlídám
k domažlickým zahradám.
Asli já tám eště modrooký děvče,
já si na ně zavolám.
Ha já je tám nevidím, nevidím,
hani je tám neslyším.
S kympa já se eště, moje zlatý děvče,
s kympa já se potěším?(Chodský zpěvník)*

- a) Deklamujeme text a vytleskáme.
- b) Dupáme pravou nohou na první dobu taktu.
- c) Střídáme tleskání – pleskání do rytmu písničky.
- d) Tleskáme v předpažení a v zapažení.
- e) Tleskání vedeme od pasu nahoru a dolů.
- f) Tleskáme při chůzi.
- g) Tleskáme při chůzi v zástupu za učitelkou – jako had. Když děti zvládnou, zkusíme dva „hady“, tři....
- h) Jedna skupina hraje ostinato (na slovo modrooký) a druhá zpívá.
- i) Jedna skupina hraje ostinato a druhá na první dobu taktu.
- j) Tančíme krok poskočný.

Ad a) Deklamací a vytleskáním jsme si text osvojili.

Ad b) Dupnutí nám pomáhala dát důraz na určitá slova i při zpěvu. Na to reagovaly děti dobře.

Ad c – f) Upevňovali jsme vytleskávání různými způsoby a nezůstaly jsme jen u mých naplánovaných. Děti vymýšlely další. Proto si myslím, že je to baví.

Ad g) Ze začátku nám had chodil jen do kolečka, později začal chodit různě. Když bylo hadů více, označili jsme hady šátky.

Ad h, i) Ostinato dětem šlo, zvládaly udržet udané tempo. Skupiny jsem dávala kousek od sebe, aby se tolik nepletly.

Ad k) Pilovali jsme krok poskočný, aby šel dětem lépe.

Domažlická brána

*Domazlická brána, pěkně malovaná,
kdo tu bránu maloval, ten barvy nešanoval,
vymaloval na ni čtyry koně vrany.
Kdo tu bránu maloval, ten barvy nešanoval,
vymaloval na ni čtyry koně vrany.*

- a) Vypleskáváme text – střídáme: pravou rukou na pravé stehno, levou rukou na levé stehno.
- b) Zpíváme a chodíme ve vázaném kruhu.
- c) Zpíváme při chůzi v prostoru a pleskáme rytmus.
- d) Hrajeme ozvučnými hůlkami metrum.
- e) Hrajeme ozvučnými hůlkami zvěnu.
- f) Zahrajeme si na koně z domažlické brány – utvoříme dvojice, první ve dvojici (kůň) drží po boku ozvučný hůlky, druhý si stoupne s hůlky za prvního a hraje rytmus.
- g) Koně (ve dvojicích s ozvučnými dřívky) dáme do pohybu – pochodujeme a hrajeme.
- h) Tančíme cval přísunný stranou.
- i) Jedna dvojice utvoří bránu – ostatní děti chodí po prostoru a prochází bránou v rytmu písničky. Až písnička skončí, brána se zavře. Koho brána uzavře, vystřídá dvojici a dělá bránu.

Ad a) Většinou děti šlo „zkřížené“ vypleskávání.

Ad b) Chůze v kruhu nám šla dobře.

Ad c) Když si děti písničky osvojily, šla nám i lépe chůze v prostoru.

Ad d) Metrum nám pomohlo dát důraz na určitá slova, děti zpívaly písničky lépe.

Ad e) Jedna skupina dětí zpívala a druhá (kousek od zpívajících dětí) vyřukávala ozvěnu. S ozvěnou jsem jim pomáhala.

Ad f, g) Nejdříve jsme si na koně zahráli ve stoje bez pohybu po prostoru. Ze začátku bylo pro děti těžké se strefovat do hůlek kamaráda. Později jsme koně rozpohybovali. Činnost jsme opakovali, protože děti bavila.

Ad h) Většina dětí přísunný cval stranou už zvládala.

Ad i) Místo oblíbené Zlaté brány jsme si zahráli na Domažlickou bránu, děti hra bavila.

Hu panckýho dvora

*Hu panckýho dvora muj Hondzíček vorá,
strakatý volečky má.*

*Haž pole dovorá, na mne si zavolá,
dyjt' mě huž zdaleka zná.*

*Darmo ty muj mjilyj, rozmilyj,
darmo ty na mne voláš.*

*Já huž mám inýho, chlapce hupřimnýho,
mně se víc nedovoláš!*

- a) Naučíme se zpívat píseň – vytleskáváme každý, jak chce.
- b) Jednou tleskneme a dvakrát pleskneme.
- c) Tleskáme ve stoje s natáčením do stran.
- d) Hrajeme na první dobu taktu – dřevěnými kostičkami.
- e) Jedna skupina hraje na první dobu, druhá zpívá.
- f) V kruhu tančíme krok přísunný.
- g) Chodíme a na první dobu pleskneme do steh.
- h) Chodíme a na první dobu dupneme.
- i) Tančíme mazurku

Ad a, b, c) Nejprve si zkusíme písničku vytleskat, využijeme i nápady dětí, pak zkusíme tleskat všichni najednou, jak každý bude chtít.

Ad d) S kostičky to bylo pro děti mnohem zábavnější.

Ad e – i) Dále jsme procvičovali a upevňovali to, co bylo potřeba a opakovali to, co děti bavilo.

Do Klenčí je cesta

*Do Klenčí je cesta, hušlapaná našecka,
//:komu se nestýská, hať si po ní výská.://
Ha mi se nestýská, je tam dívče hezká,*

//:vona mi chodívá vyprovázet vodsá.://

Chodívá každý den se mnou haž na dvorek,

//to že huž nejsem já sedlákův pacholek.://

- a) Vytleskáváme ozvěnu.
- b) Střídáme tleskání a pleskání do stehen.
- c) Vytleskáváme píseň ve dvojicích zkřížmo.
- d) Vytleskáváme ve dvojicích zkřížmo a na mezihru se chytanou dvojice za ruce a točí se do kola.
- e) Tančíme krok přísunný vpřed.
- f) Vyšlapáváme cestu do Klenčí v rytmu písničky.
- g) Chůze s našlapováním – po patách, po špičkách, po vnější straně chodidla.
- h) Chodíme ve dvojicích.
- i) Dvojice chodí proti sobě, když se potkají, obrátí se a pokračují na své místo.

Ad a) Nejdřív jsem dětem kousek zazpívala a děti pak vytleskávaly ozvěnu. Pak jsme všichni zpívali píseň a všichni tleskali ozvěnu.

Ad b, c) Nejprve jsme vytleskávali zkřížmo samy se sebou, pak to zkusili ve dvojicích.

Ad d) Na vytleskávání zkřížmo ve dvojicích a točení na mezihru jsem využila Cd s chodskými písničkami. Děti to bavilo.

Ad e - i) Vše jsme procvičovali na písničku puštěnou z Cd přehrávače. Sice méně u toho děti zpívaly, ale vše jim šlo lépe.

Já se vdávat nebudu

Já se vdávat nebudu, haž mi bude sto let,

Haž mi zuby vypadají, nebudou mi bolet.

Trádyjády juchajda hop hop juchajda,

trádyjády juchajda hop, hop, hop.

Já se vdávat nebudu, až mi bude dvěstě,

až mi zuby vypadají, narostou mi ještě.

Trádyjády...

Já se vdávat nebudu, já se raděj počkám,

až mi hlava zešedivý, já ji hodím kočkám.

Trádyjády...

Já se vdávat nebudu, ještě času dosti,

pujdu radši k muzice užívat radosti.

Trádyjády...

- a) Deklamujeme text.
- b) Vytleskáme rytmus skluzem.
- c) Vytleskáváme rytmus jako ozvěnu.
- d) Vytleskáváme střídavě – nad hlavou, před tělem, za tělem.
- e) Tleskáme ve dvojici.
- f) Tleskáme ve dvojici. Na refrén se zaháknou rukama a točí, na „hop, hop, hop“ poskakují.
- g) Tančíme krok poskočný. Na refrén si rychle najdeme kamaráda a točíme se do kruhu.
- h) Pochodujeme do rytmu, zvedáme nohy – jedno dítě rytmus bubnuje na bubínek.
- i) Pochodujeme pozpátku.

„Já se vdávat nebudu“ je jednou z dalších oblíbených písní u dětí. Asi nejvíce se jim líbilo tleskání ve dvojici a točit se na refrén písně. Díky tomu jsme píseň hodně opakovali. Jednotlivé prvky jako je např. poskočný krok děti zvládaly přiměřeně ke svému věku a schopnostem.

Postřekovo dlúhá ves

Postřekovo dlúhá ves, haldom tamtom dlúhá ves.

Hukous dívčí kabzu pes, haldom taldom kabzu pes.

Dívče pláče naříká, haldom taldom naříká,

Pes ji s kabzú hutiká, haldom taldom hutiká.

Nepláč dívče, nebůj se, haldom taldom, nebůj se.

Pes ti kabzu přinese, haldom taldom přinese.

Vodneseš ji kováři, haldom taldom kováři.

Von tě kabzu přiváří, haldom taldom přiváří.

Dá tam hřebík nebo dva, haldom taldom nebo dva.

Bure kabza hotová, haldom taldom hotová.

- a) Zpíváme a pleskáme o zem ozvěnu.
- b) Zpíváme a opakující se slova v textu vydupáváme.
- c) Vydupávání zaměníme za dřívka.
- d) Chodíme ve dvojicích do rytmu, na mezihru se točíme.
- e) Chodíme vpřed s hůlkami.
- f) Chodíme vzad.
- g) Cval s přísunem stranou.
- h) Sedíme v kruhu a v rytmu písni si předáváme míček.
- i) Hledáme a vytleskáme slova z textu, která se rýmují.

Ad a, b) Píseň jsme zpívali a „haldom taldom“ pleskali o zem jako ozvěnu, vydupávali opakující se slova. Jako ozvěna to bylo dobré, ale lépe se nám pak zpívala písnička bez opakování. Má to pak větší dynamiku – a já ji znám z poslechu také bez toho. Píseň je u nás dost rozšířená a slovo Postřekovo se i zaměňuje za jiný název vsi (např. Kouto, Kouto, pěkná ves...)

Ad d-h) Dále jsme opakovali, to co nás bavilo a bylo i potřeba upevnit.

Ad i) Starší děti byly při hledání rýmujících slov aktivnější, vytleskávaly jsme je všichni.

4 VÝSLEDKY

4.1 Výsledky prověrky před a po realizaci programu

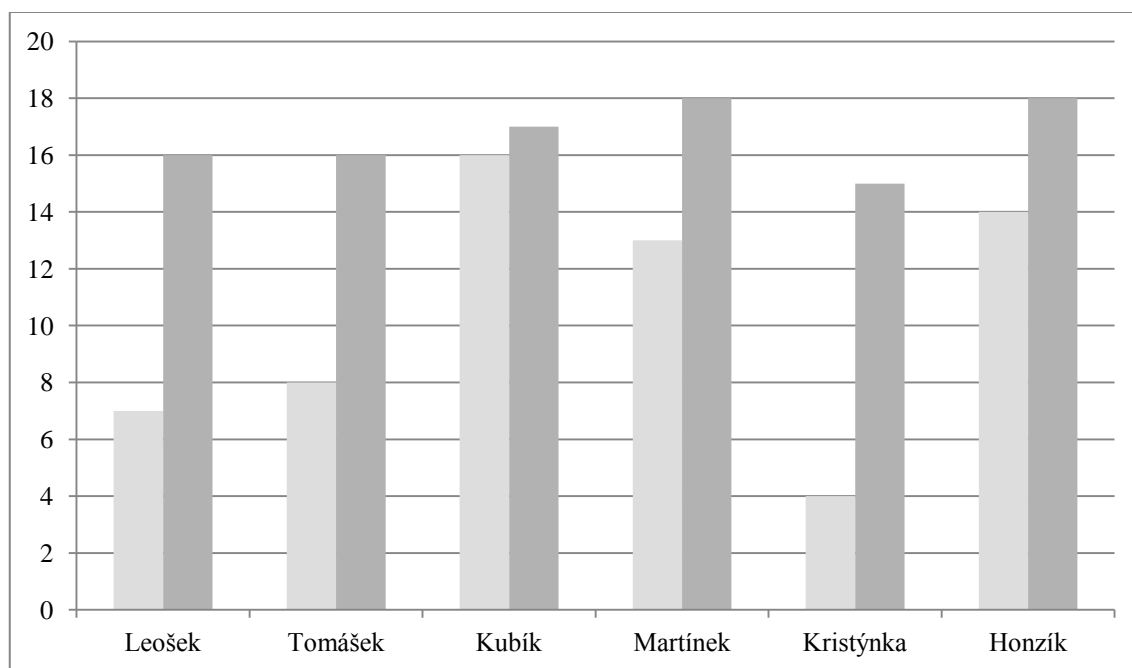
4.1.1 Tabulka porovnání prověrek

Jména dětí	Počty splněných úkolů před programem	Počty splněných úkolů po programu
Leošek	7	16
Tomášek	8	16
Kubík	16	17
Martínek	13	18

Kristýnka	4	15
Honzík	14	18
Celkem	62	100

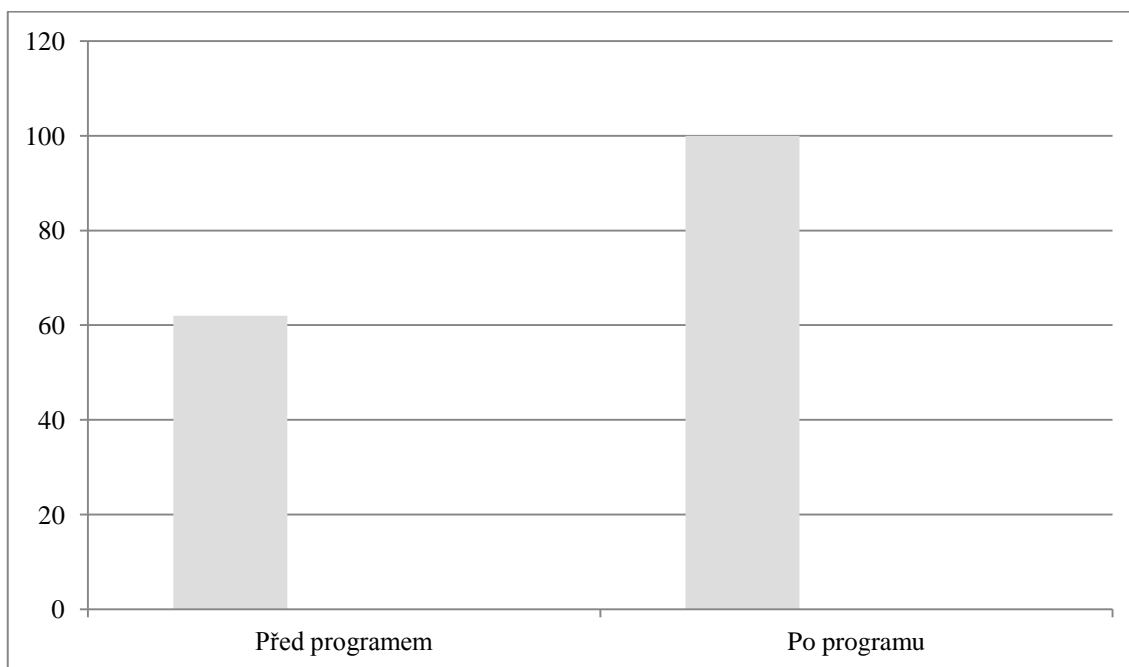
4.1.2 Grafy

Graf počtů splněných úkolů jednotlivců

První sloupec označuje stav před realizací programu, druhý po ukončení programu u jednotlivců.

Graf celkového počtu bodů dětí před a po realizaci programu

4.2 Výsledky pozorování

Jak jsem předpokládala, že po realizaci programu bude vyšší úroveň

- rytmického cítění a koordinace pohybu s rytmem hudby,
- jemné motoriky a koordinace pohybů při hře na rytmické nástroje,
- souhry a spolupráce, soustředěnosti a postřehu,
- znalosti regionálních písní a samotnému vztahu k Chodsku, tak se opravdu stalo.

Díky zlepšení úrovně rytmického cítění se zpěv dětí sjednotil a zkulturnil. Hudební nástroje si děti velmi oblíbily. Půjčují si je i během dne a samy od sebe si hrají muzikanty, opakují písničky. Tím, že jsme si hrály např. na muzikanty a dirigenta, se děti sehrály, donutilo je to více soustředit na hru. Například předáváním předmětu po kruhu byl u dětí zlepšován postřeh, soustředěnost, souhra i spolupráce. Ze začátku se nám skoro vůbec nevedlo, pak starší děti vzaly dětem mladším předmět včas, až se postupně zlepšily děti mladší.

Dobrou zpětnou vazbou bylo to, že se mě děti chodily ptát: „A půjdeme dneska na Chodsko?“, nebo když jsme jeden den z nějakého důvodu vynechali, povídaly: „Ty jsi dneska zapoměla to Chodsko.“ Samy od sebe vyžadovaly zpívání písniček při obědě mezi polívkou a druhým jídlem a ráno a odpoledne si hrály na muzikanty.

Z toho je vidět, že si vybudovaly větší vztah k hudbě a lidové písni jako takové. Všimli si toho dokonce i nepedagogičtí zaměstnanci. Často jsem zaslechla: „To je pěvecká třída, tady děti rádi zpívají...“

Děti pochopily, co je to Chodsko a nářečí. Ze začátku v nářečí odmítaly zpívat a slova si pozměňovaly do té podoby, kterou znaly – např. místo „bul“, zpívaly „byl“. Netrvalo to dlouho, kdy si začaly první děti nářečí osvojovat a napomínat druhé: „Tak se to neříká, je to děrek ne dědek.“ A zničehonic jsme všichni zpívali v bulačině.

Těžko říct, kdy přesně docházelo k pokroku a která píseň byla ta zlomová. Ve smíšené třídě se to tak dobře nepozná a hlavně všechny děti nechodily denně. Ale z toho, co jsem vyzorovala, tak největší pokrok udělaly mladší děti, které se svými dovednostmi pomalu srovnaly s dětmi šestiletými.

Jemná motoriky a koordinace pohybů při hře na rytmické nástroje se stoprocentně zlepšila. Pokrok byl vidět u každé písničky. Rytmické nástroje byly pro děti takovou motivací, že se více soustředily na hru, více je činnosti bavily a tím více se i zlepšily.

Na začátku programu neznaly děti žádnou z chodských písní – ani Žádnej neví, co jsou Domažlice. Na konci programu znají 31 písniček a říkadel dohromady. Tím, že znají myslím, že je opravdu ovládají. Osvojily si je díky mnohým hudebně pohybovým aktivitám a to velmi snadno.

Nejen, že jsme se naučili tolik nových písní, ale také se u dětí prohloubil vztah k Chodsku – poznaly nářečí, stará řemesla, kroj, pohádky, dudy, staré domy a dřívější život našich předků. O poznatky měly děti velký zájem. A i když jsem to neměla v plánu, podnikli jsme výlet na Podzámčí, kde je spousta starých chaloupek. Muzeum Chodska jsme nestihli navštívit (uzavírá se v říjnu), proto se do něj půjdeme podívat na jaře, aby děti viděly kroj a spousta dalších věcí nejen z turistických knih.

4.3 Shrnutí výzkumného šetření

Při zhlédnutí tabulky před realizací programu zjistíme, že úkoly byly pro děti zpočátku těžké. Nejvíce děti chybovaly ve hře na ozvěnu, kdy měly vytleskat větu „Svatý Havel do pole zajel.“ Dál dětem nešlo zahrát ostinato a takt při písničce „Prší, prší“, těžší byla i hra na kocourka, kdy měly děti reagovat na změnu tempa. Kdežto tabulka výsledků prověrek po realizaci programu oproti tomu ukazuje, že jen výjimečně

někdo z dětí nesplnil úkol. Celkově děti chybovaly jen při hře ostinata. To souhlasí s tím, že jej hudební pedagogové uvádějí jako nejnáročnější stupeň doprovodu (viz. strana 22)

Pro lepší přehled výsledků jsem vytvořila dva grafy. První se zaměřuje na jednotlivce, na jejich počet splněných úkolů před a po programu. Druhý se zaměřuje na celkovou skupinu a opět srovnání celkového počtu zvládnutých úkolů před a po realizaci programu.

Protože pro prověrku byla vybrána jen malá skupinka dětí, pro úplnější porovnání celkového stavu rytmického cítění a koordinace pohybu, jsem vytvořila skupinovou prověrku pro celou třídu, která je natočena před a po realizaci programu na videonahrávce.

V prověrce před realizací programu pro celou třídu je zřejmé, že mnoho dětí vůbec nešlo do rytmu. To jestli se to někomu povedlo anebo ne, nezáleželo na věku dítěte. Některé mladší děti mě mile překvapily, u většiny je ale vidět špatná koordinace pohybu.

U prvního úkolu, kdy měly děti chodit jako dědeček, jsem měla spíše zdůraznit, že půjdeme do rytmu říkanky. Některé děti se snažily jít pomalu jako děda, ale šly mimo rytmus. Někdo si dokonce držel nohy a pomáhal si rukama. Jeden chlapec při chůzi zvládl znázornit pohyby rukou - jak děda krájí klouzky na kousky. Ruce měly děti většinou nehybné, jako by ztuhlé (některé však držely v rukou imaginární hůlku).

Když měly jít jako maminka, automaticky se nechaly strhnout do běhu. U vnoučka bylo tempo nejrychlejší a vypadá to, že rychlé tempo šlo dětem nejlépe. Myslím, že ale menší děti běžely jen pro radost z pohybu, držely se více uprostřed a starší děti tak běhaly podél stěn.

V dalším úkolu měly děti chodit opět jako děda, maminka a vnouček, ale tentokrát bez říkadla podle bubínku. Opět většinou děti nespojovaly chůzi s pohyby paží. Děti reagovaly na tempo bubínku – pomalu, rychle, rychleji, ale možná tak polovina dětí pohyb zvládala do rytmu anebo alespoň chvíli se rytmu držela. Některé děti se rádi proběhly a při nejrychlejšímu tempu se ozýval i smích, ale opět byl rytmus ve spojení s chůzí nejpřesnější.

V prověrce po ukončení programu je na první pohled vidět, že většina dětí sladila koordinaci pohybu s rytmem říkanky i bubínkem, zvedala více nohy. To dokazuje, že děti během programu udělaly obrovský pokrok. Nejvíce se zlepšily ty děti, u kterých před realizací programu dopadla prověrka nejhůře.

Bylo by dobré ještě srovnat rozdíl výsledků mezi chlapci a děvčaty. Do prověrky jsem si vybrala ty děti, které jsou 5-7leté (ty, co budou docházet od příštího školního roku do ZŠ), u kterých jsem si otypovala různou úroveň rytmického cítění a hlavně ty, které chodí do mateřské školy pravidelně. Proto mám v prověrce uvedenou jen jednu dívku a pro srovnání to není dostačující.

Co se týče průběhu programu, tak v knize Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání Marie Lišková (2006, s. 83) doporučuje pohybovou improvizaci doplnit např. stuhy a šátky. Je to výborné, pokud má pohyb doprovázet hudbu reprodukovanou. Zpěv a pohyb s náčiním zároveň je pro děti příliš náročný. Při tancování se stužkami děti byly zaujaty stužkami, proto jsem si musela vybrat skupinu zpěváků, zbytek dětí byla skupina tanečníků. Několikrát jsme se vyměnili.

Dále byl program komplikovaný v tom, že jsem ho prováděla se smíšenou skupinou dětí a v tom, že děti dochází do mateřské školy nepravidelně, často byly nemocné. Ale každý se s tím popral vzhledem k věkovým a individuálním schopnostem. V každé třídě se také objeví tzv. „narušitelé“ (u nás jsou to i děti, které dochází do školky nepravidelně) a chtějí na sebe za každou cenu upozornit. Ale i pro ně byla velkou motivací hra na hudební nástroj. Ten má obrovskou sílu a asi nikdy děti neomrzí a vyplatí se dát dětem tu možnost vyřukat píseň na dřívka, tamburínu nebo bubínek.

Děti se v průběhu hudebně pohybových činností postupně zlepšovaly. Víím, že když dám dětem do rukou např. bubínek, dřívka a jiné ozvučné nástroje, že to rytmicky zvládnou a navíc je tím motivuji k dalším činnostem.

Při průběhu programu, i když to tak nevypadá, jsme si užili i legraci (viz. hodnocení jednotlivých bodů programu - *Zpívání pomalu a rychle nám šlo, když jsme to spojili s chůzí, tak pomalu to taky šlo, při zrychlování místo zpěvu se děti dost nasmály*). Smích se objevil i při jiných činnostech programu, hlavně při pohybových hrách.

To dokazuje, že děti program bavil. V průběhu hudebně pohybových aktivit začaly mít o hudební činnosti větší zájem, měly mnoho nápadů, které obohacovaly program. **Toto** cvičení lze aplikovat na jakékoliv písničky, nejen na chodské, a určitě v něm budeme pokračovat dál.

ZÁVĚR

Teoretická část se zabývá chodskou lidovou písní, její historií a současností. Pojednává o předních představitelích chodského folkloru a o různých dudáckých souborech.

Dále jsou popisovány hudebně pohybové schopnosti a dovednosti v předškolním období. Integrované předškolní vzdělávání nám dává výbornou možnost využití lidových písní nejen pro záměrné rozvíjení hudebně pohybových dovedností, ale i pro plnění cílů ve všech oblastech vzdělávání.

V praktické části je uveden program hudebně pohybových činností vycházejících z chodské lidové písně. Program byl vytvořen cíleně na rozvoj rytmického cítění a koordinace pohybu s hudbou.

Dala jsem si dva cíle – v prvním si dávám za úkol vytvoření programu hudebně pohybových činností vycházejících z chodské lidové písně a ve druhém zjištění, zda a jak se prostřednictvím programu hudebně pohybových činností vycházejících z chodské lidové písně u dětí změní rytmické cítění a koordinace pohybu s hudbou. První cíl můžu považovat za splněný - hudebně pohybový program vychází z lidové písně a říkadel. Byl pro děti zajímavý a všech aktivit se účastnily rády. Co se týče druhého cíle, tak se opravdu prostřednictvím programu rytmické cítění a koordinace pohybu změnila. Všechny děti udělaly obrovský pokrok, ani jsem nečekala, že bude takový. Kromě toho došlo k posunu i v dalších oblastech. Cením si hlavně toho, že díky zpěvu chodských písní děti lépe pochopily, co je to nářečí. Přiblížily si tak i to, jak dřív lidé žili, poznaly některá dřívější řemesla, seznámily se s regionálními pohádkami atd. Tím si vybudovaly hlubší vztah k místu, ve kterém žijí.

Když jsem dostala tuto třídu, se kterou byl program realizován, měli jsme velký problém s tím, aby děti zpívaly jednotně. On to nebyl ani zpěv, ale spíš řev. Měla jsem i obavy realizovat program se všemi dětmi, ale jsem nakonec ráda. Program pomohl dětem sjednotit i jejich zpěv. A i díky tomu, že jsme si s písničkou „takhle hráli“, tak se ji děti velmi dobře naučily.

Realizaci programu dokládám na VHS. U většiny nahrávky se děti písně a pohyby s nimi spojené teprve učily. Jsem si vědoma toho, že to není úplně dokonalé. Ale vzhledem k tomu, jak vypadal zpěv, rytmus, koordinace pohybu s hudbou, hra na

hudební nástroj... před programem a teď, je to pro nás obrovský úspěch. Na prvním místě je pro mě asi to, že všechny činnosti děti bavily, že jsme je nedělaly jen kvůli tomu, že bych to potřebovala do bakalářské práce.

Dále by se v oblasti hudebně pohybových činností, popř. chodské písňe dalo zabývat tím, jak by se dala chodskou lidovou písni rozvíjet grafomotorika u dětí, nebo připravenost dětí na základní školu.

Seznam použité a citované literatury:

- BAAR J., HRUŠKA F.: *Chodská čítanka*, Vyškov na Moravě, 1927
- BAIER V.: *Lidová muzika dudácká na Domažlicku*, Muzejní sborník, 1991, s. 51-59
- BLÁHA Z.: *Nezapomenutelné postavy chodského folkloru*, Domažlice: Městské kulturní středisko, 1999, ISBN 80-85042-00-2
- Domažlicko, ročník V/č.42/2011
- DVOŘÁKOVÁ Hana: *Pohybové činnosti pro předškolní vzdělávání*, Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha 2009, ISBN 80-86307-27-1
- GRIGOVÁ V.: *Všeobecná hudební nauka*, Olomouc, Alda, 2003, ISBN 80-85600-6-3
- HARTL P.: *Psychologický slovník*, PRAHA, Nakladatelství Budka, 1993, ISBN 80-901549-0-5
- JENČKOVÁ E.: *Dopravní prostředky v pohybových hrách s hudbou 1.díl*, Tandem, Hradec Králové 2010, ISBN 80-86901-03-3
- JENČKOVÁ E.: *Hudba a pohyb v současné škole*, základní řada VI. Hudba a pohyb, Tandem, Hradec Králové 1999, ISBN 80-902662-41-X
- JENČKOVÁ E.: *Rozmarné počasí 1. díl*, Tandem, Hradec Králové 2011, ISBN 80-86901-08-4
- JENČKOVÁ E.: *Rytmy zimy 1. díl*, Tandem, Hradec Králové 2008, ISBN 80-86901-02-05
- JINDŘICH Jindřich: *Chodský zpěvník pro mládež*, Praha: Supraphon, 1971
- JINDŘICH Jindřich: *Chodský slovník*, Plzeň 2007, Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, ISBN 978-80-86944-17-3
- JISTEL P., KOVAŘÍK V.: *Hudba pro radost dětí*, Krajský pedagogický ústav v Plzni, 1969
- KORANDOVÁ M.: *Chodové v pověstech*, Plzeň: Nava, 2006, ISBN 80-7211-239-2
- KOUTNÁ J.: *Historie domažlických Chodů*, MKS Domažlice 2000, ISBN 80-238-5703-7
- KUBA L.: *Lidové písně z Chodska*, Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku Akademie věd České republiky ve spolupráci s Ministerstvem kultury České republiky, 1995, ISBN 80-85010-97-6

- KUBA L.: *Křížem krázem slovanským světem*, Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1956
- KOL. AUTORŮ: *Metodika hudební výchovy v mateřské škole*, Praha, SPN, 1955
- KOL. AUTORŮ: *Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy*, Praha, SPN, 1983
- KOL. AUTORŮ: *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*, Praha, VÚP, 2009
- LIŠKOVÁ, M., *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*, Raabe, Praha 2006
- SVAČINA R. 1990a: *Dudák Hančl*, Domažlice, 1990, ISBN 80-900151-0-7
- SVAČINA R. 1990b: *Dudáci a dudácká muzika na Chodsku*, Domažlice: Okresní národní výbor 1990
- ŠIMANOVSKÝ Z., TICHÁ A.: *Lidové písničky a hry s nimi*, Portál, Praha 1999, ISBN 80-7178-323-4
- THOŘOVÁ V.: *Lidová zpěvnost na Chodsku*, Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, Praha 1992, ISBN 80-85010-13-5
- VISKUPOVÁ B.: *Hudba a pohyb*, Supraphon, Praha, 1987
- ZEZULA JIŘÍ a kolektiv: *Hudební výchova v mateřské škole*, Státní pedagogické nakladatelství Praha 1987

Internetové zdroje:

<http://www.haltravan.ic.cz/>

<http://www.postrekovo.cz>

<http://www.chodskeslavnosti.cz/cs/historie-chodskeslavnosti2007-ucinkujici/>

<http://www.mrakovskysoubor.cz>

<http://www.kdm-cz.eu/>

SEZNAM PŘÍLOH

1. Prověrky rytmického cítění
2. Tabulky výsledků jednotlivců
3. Videonahrávka

Příloha č. 1

Prověrka rytmického cítění – jednotlivci

1. Hra na ozvěnu – Zadání: „Pamatuješ, jak jsme si hráli na ozvěnu. Zkusíme to teď spolu sami. Já něco zatleskám a ty to zkusíš přesně jako ozvěna po mně, ano?“

- a) x x x x x...
já jsem ozvěna
- b) x x x x x x x x x x
Svatý Havel do pole zajel.
- c) x x x x x
Olomouc, Brno
- d) x x x x x x x x x x
Naše babička, loupe jablíčka.

2. Ozvěna bez slov – „A teď to zkusíme bez slov“

Zahraju 4 úkoly:

- a) 4 čtvrtky
- b) 2 čtvrtky, 2 osminky
- c) čtvrtka, 2 osminky, čtvrtka
- d) 3 čtvrtky

3. Co je to za písničku – „Zatleskám ti písničku, hádej, jestli je to Prší, prší nebo Mariánko, Mariánko....“

- a) Poprvé zahraji Prší, prší
- b) Podruhé Marijánko
- c) Potřetí Prší, prší

4. Na muzikanty - „Teď si zahrajeme na dřívka a jako muzikanti. Já začnu a ty se zkus ke mně přidat....“ „A teď to zkus sám, já budu jen zpívat.“

- a) rytmus slov /pr/ší /pr/ší/jen/se/le/je...dítě se ke mě přidá a pokračuje samo kam koníčky pojedeme stejně, zvládne to, má bod nezvládne, má 0,-
- b) metrum /Prší /prší /jen se /le/je...
- c) takt /prší prší /jen se le/je / kam koníčky/pojedeme...
- d) Ostinato /prší /pr/ší, /jen se /le/je, /kam ko /ní/čky...

5. Kocourek – „*Ted' si zas zahrajeme na kocourka. Ten si strašně rád hraje s klubičky. Zkus motat podle toho, jak budu hrát – rychle nebo pomalu.*“

- a) normální tempo x rychle
- b) normální tempo x pomalu
- c) zrychlování – zpomalování

Skupinová prověrka koordinace pohybu s rytmem hudby

1) Zkusíme jít jako:

- a) dědeček – pomalu. „*Děda chodí na klouzky, nakrájí je na kousky.*“
- b) maminka – rychleji. „*Maminka jde cupy, dupy, slyší ježka u chalupy.*“
- c) vnučka – rychle. „*A ten vnuček, malý klouček, nese švestky přes palouček.*“

2) „*Ted' zkusíme to samé, ale s bubínkem, když bubnuji takhle tak je to maminka,... vnučka,... dědeček.*“ - normálně, rychleji, pomaleji

3) „*A ted' zkusíme chodit podle toho, jak bubínek hraje jen pomalu anebo rychle.*“

Příloha č. 2

Tabulky výsledků jednotlivců

Tabulky výsledků prověrek před realizací

1. Hra na ozvěnu	a)	b)	c)	d)
Leošek	X	X	splněn	splněn
Tomášek	Splněn	X	X	X
Kubík	Splněn	splněn	splněn	splněn
Martínek	Splněn	X	splněn	splněn
Kristýnka	X	X	X	X
Honzík	Splněn	X	splněn	Splněn

2. Ozvěna bez slov	a)	b)	c)	d)
Leošek	Splněn	splněn	X	splněn
Tomášek	X	splněn	X	splněn
Kubík	Splněn	splněn	splněn	splněn
Martínek	X	splněn	splněn	splněn
Kristýnka	X	X	X	splněn

Honzík	Splněn	splněn	splněn	splněn
--------	--------	--------	--------	--------

3. Co je to za písničku	a)	b)	c)
Leošek	X	X	splněn
Tomášek	Splněn	splněn	X
Kubík	Splněn	splněn	splněn
Martínek	Splněn	splněn	splněn
Kristýnka	X	X	X
Honzík	Splněn	splněn	splněn

4. Na muzikanty	a)	b)	c)	d)
Leošek	Splněn	X	X	X
Tomášek	Splněn	splněn	X	X
Kubík	Splněn	splněn	X	X
Martínek	Splněn	splněn	splněn	X
Kristýnka	Splněn	X	X	X
Honzík	Splněn	splněn	splněn	X

5. Kocourek	a)	b)	c)
Leošek	X	X	X
Tomášek	Splněn	X	X
Kubík	Splněn	splněn	splněn
Martínek	Splněn	X	X
Kristýnka	Splněn	X	splněn
Honzík	Splněn	X	X

Tabulky výsledků prověrek po realizaci

1. Hra na ozvěnu	a)	b)	c)	d)
Leošek	Splněn	X	splněn	splněn
Tomášek	Splněn	splněn	splněn	splněn
Kubík	Splněn	splněn	splněn	splněn
Martínek	Splněn	splněn	splněn	splněn
Kristýnka	X	X	splněn	splněn
Honzík	Splněn	splněn	splněn	splněn

2. Ozvěna bez slov	a)	b)	c)	d)
Leošek	Splněn	splněn	splněn	splněn
Tomášek	Splněn	splněn	X	splněn
Kubík	Splněn	splněn	splněn	splněn
Martínek	Splněn	splněn	splněn	splněn
Kristýnka	Splněn	splněn	splněn	splněn
Honzík	Splněn	splněn	splněn	splněn

3. Co je to za písničku	a)	b)	c)
Leošek	Splněn	splněn	splněn
Tomášek	Splněn	splněn	splněn
Kubík	Splněn	splněn	splněn
Martínek	Splněn	splněn	splněn
Kristýnka	Splněn	splněn	splněn
Honzík	Splněn	splněn	splněn

4. Na muzikanty	a)	b)	c)	d)
Leošek	Splněn	splněn	splněn	X
Tomášek	Splněn	splněn	splněn	X
Kubík	Splněn	splněn	splněn	X
Martínek	Splněn	splněn	splněn	splněn
Kristýnka	Splněn	splněn	splněn	X
Honzík	Splněn	splněn	splněn	splněn

5. Kocourek	a)	b)	c)
Leošek	Splněn	splněn	splněn
Tomášek	Splněn	splněn	splněn
Kubík	Splněn	splněn	splněn
Martínek	Splněn	splněn	splněn
Kristýnka	Splněn	splněn	splněn
Honzík	Splněn	splněn	splněn

Skupinová prověrka je přiložena i s ukázkou z realizace programu.